

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, PETRINJSKA ULICA BR. 22
 PRIZEMNO. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 20.—, POLUGOD. K 10.—, ČETVRTGOD
 K 5.— POJEDINI BR. 60 FIL. IZLAZI DVAPUT MJESEČNO.

Vesnićevo pismo.

Srpska ratna misija
 u Sjedinjenim državama

Washington, 27. XII. 1917.

Moj dragi kapetane Albala.

Želim, da izrazite Vašoj jevrejskoj braći simpatije Srpske Vlade i srpskog naroda za ponovnim uskrsnućem Jevrejske države u Palestini shodno njihovim mnogobrojnim sposobnostima i njihovom nesumnjivom pravu, čime će oni ponova zauzeti svoje istaknuto mesto u društvu naroda. Uveren sam, da će ostvarenje njihovih ideala biti ne samo njima od koristi, već i vaskolikom čovečanstvu.

Vama je dobro poznato, dragi kapetane Albala, da nema drugog naroda na svetu, koji simpatije sa pre spomenutom idejom više no srpski narod, Zar mi ne prolevamo gorkke suze na obalama Vavilona, na do gledu naše ljubljene i tek nedavno izgubljene domovine? Kako da ne učestvujemo u težnjama i patnjama jevrejskog naroda, kada su se naši zemljaci Vašeg porekla i Vaše vere borili za njihovu srpsku otadžbinu isto tako hrabro, kao i naši najbolji sinovi?

Nama će biti žao, ako će nas i jedan od naših sugradjana Jevreja napustiti i vratiti se u njihovu obećanu zemlju, ali mi ćemo se tešiti nadom, da će nam oni ostaviti zamašan deo svojih srdaca i postati najjačom vezom između slobodnog Izraela i Srbije.

Uveravajući Vas, dragi kapetane Albala u svoje odlučno poštovanje

Vaš Vesnić s. r.

Beograd, 18. januara. Riješenjem ministarskog savjeta imenovan je dr. David Albala kao ekspert za jevrejska pitanja u Jugoslaviji za mirovnu konferenciju u Parizu, te će se 20. ov. mj. zaputiti u Pariz.

Malo je državnčkih akata, koji kad govore o židovskome pitanju, čine to tako toplo kao izjava u ime srpske vlade i srpskoga naroda, što ju je dao dr. Milenko Vesnić po sanitetskome kapetanu, dru. Davidu Albali svemu židovskome narodu. Možda još Masarykove, koji je bio našim prijateljem davno prije nego je postao predsjednikom českoslovačke države, još onda, kad je cionizam bio težnjom — sanjara, a Masaryk vodja „realista“. Kako li su pojmovi relativni! Što se pr zvalo utopijom, jest jedna realna činjenica, kakovom asimilacija nikad ne može da bude, činjenica, s kojom su već i prije računali trijezni eugleski državnici, kad su nam nudjali El Ariš i Ugandu, a s kojom danas, stvarajući družbu naroda ozbiljno, triježno, ali i sa svi toplim shvaćanjem moralnoga političara, računaju svi veliki državnici zapadnih sila. Tek u Njemačkoj i u Austro-Ugarskoj nijesu se bili dovinuli shvatanju za težnje židovskoga naroda. Narodna preu-

zetnost umjesto narodne samosvijesti, rasna averzija umjesto svečovječanskih osjećaja, gledala je oduvijek i posvuda u drugome narodu, pa bio i u istoj državi, tudj i neprijateljski narod.

Drukčije na zapadu; drukčije i u slavenskih naroda, koje nijesu bili na dohvatu njemačkoga političkoga utjecaja. Ona plemenita, vedra širokogrudnost, te ne da, da u državniku zašuti čovjek, govori iz Vesnićeve pisma: Živo saučestvovanje državnika i naroda s udesom naroda, po krvi drugoga, no braće; potpuno poimanje težnje židovskoga naroda, umom i srcem; uvažavanje čuvstava kao realnoga faktora u politici, što no se ističe u posljednjoj stavci Vesnićeve pisma; puno shvatanje, da osvještenje i ideali jednoga naroda ne će biti od koristi samo njem, već i vaskolikom čovječanstvu.

Narod i državnici, u čije ime Vesnić govori, ne će se prevariti; mi, nenavični tolikoj toploti, kad se o nama govori, znat ćemo iz svojih čuvstava stvoriti jake veze: i u svojoj zemlji, za kojom težimo, i u svojim odnosima u zemlji, kojoj smo državljani, prema narodu, koji nam pozdravlja prepород naš. Za cijelo je Vesnić u Sjedinjenim državama, opčeći mnogo s prijateljem i savjetnikom Wilsonovim, našim Luisom Brandeisom i drugim odličnim Židovima, zamijetio, koliko su simpatije tih reprezentativnih muževa, židovstva i Amerike zajedno, na strani Jugoslavije; a kao realni političar spoznao je, koliko vrijede te simpatije. Danas, kad Pašić učestvuje u konferenciji mira u Parizu, zove našega Albala kao eksperta za jevrejske stvari u Pariz. Vesnićevo pismo nije dakle samo izražaj platonskih simpatija. Vlada države SHS. hoće da učestvuje u rješavanju općega židovskoga pitanja, a pokazuje ozbiljnu volju, da ga riješi i u svojoj državi u duhu Vesnićeve pisma. Mi to u velike cijenimo. I vidimo u tome dokaz, da srpska vlada, koja je Vesničevim pismom, prva iza engleske vlade, dala svoju izjavu za nas i za naše težnje, potpuno poima važnost Židova kao faktora u družbi naroda. Istorija će, držimo, u punoj mjeri otkriti učestvovanje židovskoga duha i židovskih muževa u odredjivanju onih smjernica, po kojima ima da se svijet preudesi u bratsku družbu svih naroda, u družbu, gdje narod narodu više ne će biti neprijateljem, već bratom.

Vesnićevo pismo govori o našem nesumnjivom pravu. Zna, da ne molimo

više; da je došao čas, gdje ne trebamo da molimo, već da zahtijevamo, ne po sili naše fizičke moći, već po sili onih moralnih moći, koje treba u ovaj veliki čas da nadvladaju bestiju u čovjeku i u narodima. Naša težnja ide za tim, da se ispune ideali svega čovječanstva; naša sreća bit će u tome, da zauzmemo svoje mjesto u društvu naroda, koje i mi stvaramo, možda u većoj mjeri, no što se čini.

Svijet je u ovaj čas s našim pitanjem na čistu, kao nikad prije; cionističko, narodno riješenje židovskoga pitanja ukazuje se jedinim onim narodima i muževima, koji su slobodni u sebi, u svome duhu i u svome srcu. Cijela je socijalistička internacionala, sva je Engleska i Amerika uz nas. Pa kad bismo išli nizati imena svojih prijatelja, bila bi to najzvučnija imena Evrope, Amerike i Japana. Tek naše uho treba da ostane čisto i da „čisto prima spasa poziv, kroz vijekove što se čuje i tiho jako u našem srcu odjekuje“, — kako je naš Matijas Aher pjevao. Mi treba da budemo sa sobom na čistu, svi mi bez izuzetka, u kojima još ima vjernosti prema sebi samima, dakle prema generacijama uvjetovanome našem „ja“, koje se može zatomiti, ali se ne da odbaciti; koje je jače od riječi, kojima se mogu stvarati logični sistemi, ali se ne da oboriti logika činjenica, čuvstava, instinkta, krvi.

U ovaj čas već vijeća konferencije mira u Parizu. Židovski će narod da izadje — mi u to vjerujemo — iz nje priznatim drugom u družbi naroda. Oni, koji budu govorili u ime ujedinjenoga troimenoga naroda, ne će se u židovskome pitanju tek povesti za drugima; oni su se već odlučili. Za nas ovdje, Židove, državljane Jugoslavije, to je znamenit moralni fakt. Židovski je narod uvijek punom mjerom uzvraćao svako parče ljubavi, kojim su ga susretali. Ljubav i srce pokreću velike čine.

Mi smo cioniste iz sanja stvorili čin. Mi vjerujemo, da je ljubav između naroda i naroda, između čovjeka i čovjeka, najjača činjenica za izgradnju jedne vedre, svečovječanske kulture i civilizacije. Mi smo narod, koji čeka na ljubav, spreman, da je stotruko uzvraća iz puna srca.

I Vesnićevo je pismo jedan od onih dokumenata čovječanskih, koji nam pored svih razočaranja, što smo ih doživjeli i što ćemo ih još doživjeti, ne će dati, da ikad izgubimo vjeru u ideale opće čovječanske.

Izvještaj o zemaljskoj konferenciji.

Ponedjeljak 6. siječnja.

Prije podne.

Predsjednik dr. Hugo Spitzer otvara konferenciju u 9 i pol sata prije podne. Prije prelaza na dnevni red daje riječ Lavu Sternu, koji predlaže, da konferencija izašlje na grob Hermana Lichta odaslanstvo, e da se time iskaže pošta nezaboravnome sumišljeniku i saradniku. Zbor to prihvaća, te izabire odaslanstvo od 8 lica, a dra. Frankfurtera, da izrekne prigodnu molitvu na grobu.

Na to uze riječ dr. Aleksandar Licht, da referira o »narodnim potrebama i zahtjevima« (koji referat — jer je ekstemporan — na žalost možemo donijeti samo u opsežnom izvratku.)

Moj će današnji referat biti nizanje potreba i zahtjeva, koji ima da postanu činjenicama. Želim istaći, da program, što sam ga sastavio, nije zvanično djelo i da se za pitanja, koja ću ovdje formulirati i predložiti im riješenje, ne čini nikoga do li mene odgovornim.

Dužnost je naša, da u svakome pogledu u ovome času pristajući na cionizam pristanemo i na sve pretpostave i posljedice, što no proizviru iz afirmacije cionizma. Cionizam, koji apelira samo na osjećaje, a zanemaruje intenzitet židovskog narodnog života, nije dovoljno ukorijenjen i nedostaje za izgradnju rodenoga bića pojedinčeva i narodnoga. Hoćemo li, da se cionistička misao sazda na zdravoj osnovi, moramo tek da stvaramo tu osnovku. Jer, ne varajmo se: Koliko god je oduševljenje dragocjen i važan faktor, toliko je nužno, da to oduševljenje rodi volju, da se radi i stvara. Držim, da rad i stvaranje ne može da ide u pravcu one orijentacije, koju cionizam od nas traži, na stvorili se židovskome narodu u duši njegovoj zdrava židovska podloga. U tom pogledu sve tek valja učiniti, jer kolikogod mi isticali, da smo ovo ili ono učinili, moramo priznati, da nema nikoga u ovome zboru, te bi mogao reći, da se što bitno stvorilo za naš duševni preporod.

Program, što ću ga ovdje razviti, prilično je opsežan. On je uza sve to nedostatan, sastavljen tako reći u zadnji čas, u osjećanju prijekne nužde stvaranja osnovke za pozitivan rad. No držim, da će taj program dati dostatnu podlogu, da se o njemu temeljito i stvarno raspreda, pa da ova konferencija nadopunjujući i mijenjajući ga stvori svoj program.

Pri tome valja imati jedno na umu: Cionizam nije pokret, koji se poput asimilacionog židovstva obraća prema spoljašnjem svijetu. Njegovi su zahtjevi zahtjevi prema unutrašnjosti. Treba se stoga klonuti svega, što ide za im, da cionizam učini zavisnim o spoljašnjim utjecajima. Niti progona Židova, bilo gdje, bilo u kojem dijelu Jugoslavije, ni povladivanje, ni protivštine, ne smiju da budu polugom, koja će unaprijediti težnje pristalica. Tko nije polazio u cionizam iz svoje nutrine, već po spoljašnjim utjecajima, povladivanju ili pritisku, taj ne može da ima potrebni unutrašnji stabilitet, što ga daje organski, iz

duševne potrebe nastalo naziranje na svijet.

Cionistička misao je univerzalna misao za čitavi židovski narod. Nije istovjetna s duševnim, misaonim životom židovskoga naroda, ali djeluje u tome pogledu renesansno i reformatorno time, te potiče svakoga pristašu na to, da se doista u prvom redu povрати k židovstvu, da izvede sve spoljašnje i unutrašnje posljedice iz svoje volje za povratkom, bilo u fizičku, bilo u duševnu židovsku zemlju. Ova se rečenica često puta naglašavala, ali čitavi razvitak cionizma u Jugoslaviji nije dosle dokazao, da ju je svaki i u životu potpuno shvatio.

Ja ću sad da razložim i u političkom i nacijsko-kulturnom pogledu one postulate, koji iz ove rečenice proizlaze, e da i mi i drugi jasno znadu, do čega nam je.

Cionizam je politički pokret. To treba da se svom jasnoćom naglasi za to, jer je bilo vrijeme, kad smo prezali pred tim, da taj politički momenat u cionizmu iznesemo. Činimo to, e da steknemo potrebnu orijentaciju prema spoljašnjem svijetu, e da zadobijemo jasan odnos u političkome pogledu prema državi, u kojoj živimo. Postavljajući se na svoju nacijsku bazu mora da sam voljan povući sve konzekvencije, pa i političke, svoga nacijskoga bića. Tko toga ne čini, tko u tome pogledu nema odvažnosti, da izjasni sebi i drugim svoje stajalište, taj još uvijek ima u sebi asimilacioni nagon.

O općim građanskim pravima suvišno je da se i govori u teoriji. Ne može se govoriti o demokratskoj naprednoj državi, a da se ne prizna pravna potpuna jednakopravnost sviju građana. Ako su svi građani doista jednaki pred javnim i pred privatnim zakonima, a to demokratska država nužno uvjetuje, onda mi državljani Židovi ne bi trebali tek iznašati kakovih zahtjeva. A jer ta jednakopravnost u dijelovima Jugoslavije, koji su stajali pod utjecajem austrijskoga zakonodavstva, ni zakonski nije provedena, mora da se i u tome pogledu zakonsko stanje promijeni. Preče od te teorijske građanske jednakopravnosti jest zbiljska. Demokratska država po svome biću mora nužno da stvori za svakog pojedinog građanina zbiljsku mogućnost, da saraduje u svakoj grani javnoga života, da saraduje u procvatu države, koja mu je domovina. Maćubinski odnos države prema pojedinoj grupi državljana suzuje granice dužnosti, jer zaboravlja, da svaka dužnost mora imati korelat u pravu, i obratno, hoće li država da ima državljane s punoćom prava i dužnosti državljana. Ovo mi tražimo dakle kao neosporno prirodno pravo. A tražimo to i kao svoju dužnost. Ne ću da zapadnem u pogrešku naglašavanja patrijotizma. Vidim u njemu nužni posljedak za moralna čovjeka, ga iz prava, što ih ima, vuče konzekvenciju dužnosti prema državnoj i državljanskoj zajednici. Mi hoćemo pravo i na patrijotizam; hoćemo, gdje naša volja ide za općom probiti, da je mržnja ne ubija i ne sprečava. Hoćemo, jer zato imamo volju, mogućnost čina oko boljka domovine, a onda ćemo za cijelo umjeti da svaku mogućnost

iskoristimo ne trošeći zamorsnih riječi. Mi hoćemo da sebi izvoštimo pravo na čine, po kojima će se vjerovati našim riječima. To neka je posve jasno i precizno istaknuto, e da o tome ni medju nama, ni izvan nas, ne bude nikakve sumnje.

Koje stajalište da zauzme cionistička organizacija prema narodno-političkim zahtjevima? Savez je cionista danas jedinstvena reprezentacija židovskoga nacijskoga života u Jugoslaviji. Kako se u nas još ne može pravo lučiti u velikome dijelu cionističko naziranje od židovskoga narodnoga života, koji ne bi bio zajedno vezan s cionizmom, postoji mogućnost, da bismo lučeći cionistički rad od narodno-političkoga i narodno-kulturnoga, slabili rad oko cionizma. Držim, da za to u ovome času nema nužde, a to tim manje, što su naši sumišljenici još premalo politički uzgojeni, e da bi podnijeli ovakovo razlikovanje. Danas može samo Savez cionista Jugoslavije da vodi i narodno-politički život, a mora i smije da se smatra predstavnikom svih narodno osviještenih Židova. Bude li se ukazala nužda, da se za zastupanje narodno-političkih postulata stvori zasebna nacijska organizacija, Savez će cionista predati nacijsko-politički dio svoje sadašnje zadaće potonjoj, e da se to većma preda svojoj cionističkoj zadaći.

Za nas ovdje, što nemamo prema raštrkanosti svojoj i ne možemo imati takovih zahtjeva, koji bi u javno-pravnom pogledu mogli opravdavati postulate, što nećemo ih Židovi ondje, gdje stanuju u masama, moći s punim pravom da stavljaju, ograničuju se nacijsko-politički zahtjevi na zaštitu nacijske manjine, na autonomnu izgradnju onih tijela s ponešto javno-pravnim obilježjem, koja i sad u Jugoslaviji postoje. U ovaj čas ne mogu da se pozabavim detaljima izgradnje zaštite naše nacijske manjine, već mogu samo istaknuti načelo, da se zaštita nacijske manjine u biću svome mora sastojati u tome, te će ne samo Židov kao građanin, već i židovstvo kao narod t. j. u nacijskome pogledu imati zbiljsku jednakopravnost, mogućnost, da kao jednovita narodna skupina ustavno dolično zaštititi svoje zasebne narodne, najpače kulturne interese, i da se birajući svoje poslanike u ustavotvorno i zakonodavno tijelo reprezentuje kao nacijska zajednica, koja će po svojim poslanicima da bude na braniku svojih skupno-narodnih zahtjeva. Židovstvo neka je zastupano ne po poslaniku, koji je po slučaju Židov, već po poslanicima, koji su poslanici židovstva. I neka oni postrance od ekonomskih pitanja, koja nemaju narodnog obilježja, pored pitanja svoj državi i svim državljanima zajedničkih, imajući punu snagu glasova židovskih, budu glasom židovstva t. j. neka imadu svijest danu im ustavom i živom voljom našom, da im je pravo i dužnost, da govore najpače za svijesne duševne interese Židova, o kojima zavisi naše samodržanje kao naroda.

Zaštita židovske narodne manjine najopćine. Tu smo mi zvani, da obratimo svoju volju u čin, a da nas država u tom ne će smetati. Danas je ta općina svoju jače će se očitovati u izgradnji židovske

skučenu autonomiju u duševnom pogledu svojim duhom reducirala u svijesni ili besvijesni cilj zatamljivanja židovstva prema vama, a zatiranja židovske svijesti svojih članova. I to u tolikoj mjeri, te je došlo dotle, da se čovjek mora pitati, što još opravdava njezin opstanak. Neću da generalizujem, no u velikom dijelu općina, najpače u Hrvatskoj, jest tako. Organizovanje općina na konfesijskoj osnovi ne može da održi živo židovstvo. Konfesijonalizam bez religioznosti jest hladni kult, u suštini danas dospio do ispraznoga kulta mrtvih i još nešto malo k tome. Religija, što neosporno vuče korijen iz narodnoga živoga života, ne može da živi, ne erpe li pune sokove iz narodnoga tla, u kome joj je korijenje. Današnja općina dakle i u religijskome pogledu ne zadovoljava i ne može da zadovoljava. Reprezentovana velikim dijelom, a to vrijedi bar za Hrvatsku, po predstavnicima, štoto nose u nju negaciju židovstva i bojazan od židovstva, nije ni mogla da bude čuvarom židovstva. Kako je skup predstavnika židovske finance gospodovao nad rabinom u općini diktatorski, tako je taj skup bio i breme, koje se zasjelo na grudi židovstva toliko, te zamalo da mu nije nestalo daha.

Židovska općina mora u sebi da gaji sve one probleme, što ih obuhvaća židovska narodna psiha. Što se pod tim razumijeva, ne da se okovati formulama jednoga programa. Definicija ne može da se stvori kao dogma za život jedne organske zajednice. Židovska općina, kakova je danas, provodi jedan uzani umrtvljeni život, jer nema veza s vascijelim židovstvom, jer nije njezinim organskim dijelom i jer su joj odrezane žile, štoto bi joj dovadale krv iz srca židovskoga narodnoga organizma, a tome sreću dovadale hranu. Nije dosta, da članovi jedne općine zadržu od grozota, koje zadržavaju židovski narod negdje daleko, da tek negativno osjete svoju vezu sa židovstvom, i ako je to jedan znak, da se čuvstva, zatamljena bojazni, ipak još održaše tinjajući ispod skleroze, prema vascijeloj židovskoj zajednici.

Ja sam sebi svijestan, da nikakova politička autonomija ne može da urodi preporadanjem nacijskoga života, ako za to židovstvu samome nedostaje osnovke. Palestina ne može pobjedom političkih naših ciljeva i određenjem granica postati židovskom zemljom, ne ispuni li se židovskim narodom. Židovska općina ne može da postane židovskim ognjištem, ne ispuni li se živim židovstvom. Dojakošnji kunijski izborni sustav, sazdan na osnovi plutokratskoj, doveo je u općinu ne predstavnike naroda, jer narod ne reprezentuje nikad jedna ekonomski ili feudalno omeđena grupa, već je dovelo u općinu predstavnike opreznoga kapitala, dakle male manjine, dok je narodu dala najmanje ulaza u općinu. Usljed toga dobio je općina zazorno obilježje dekorativnog predstavnštva ljudi, koji bi, kad bi imali autokritike, morali i sami spoznati svoju moralnu inkompatibilnost, da preuzimaju mandate za zastupanje židovskih interesa.

Mi smo svi tome krivi, mi svi mora da kažemo: »mea culpa, mea maxima culpa«. To treba da se jednom potpuno iz korijena promijeni. Ne samo toga radi, jer je to jedan moderni demokratski zahtjev. Ne samo toga radi, jer je židovski tradicijski dom Palestina bio kroz i kroz demokratski,

ne priznavajući ni okrunjenoga autoriteta, nego samo duševni, već najpače toga radi, jer unutarnja nužda, da se stvori mogućnost, e da bi u općinu unišili onakovi ljudi, koji imaju volje i sposobnosti, da preudese općine u nacijske intenzivne. Zazirem od demagogije, pa taj zahtjev ne ide ni protiv jedne klase jevrejskoga naroda. Ne odbijam ni ove ni one, ne odbijam nikoga, jer je kapitalista, odbijam one, koji nijesu kadri da budu predstavnicima židovstva toga radi, jer ni sami nijesu pravi Židovi.

Otvori li se židovskim masama put u općinu, a ja sam sebi svijestan, da te židovske mase pokazuju jaču narodnu i intelektualnu snagu no oni, što joj se nameću predstavnicima, — otvori li im se općina, možda će se gdje koji pobožati, te će oni, koji su joj dojako bili predstavnicima, otpasti. Ali je to neznatan gubitak prema onima, koje dobivamo cijelim njihovim židovskim čuvstvom u općinu. S toga naš zahtjev ne može i ne smije da bude drugi, već da se općina preudese na osnovi jednakog prava glasa, u koliko je moguće, uz zaštitu manjina. Jer želimo, da se politička tolerancija prema nama vrši, hoćemo i mi biti tolerantni. U židovskoj će općini biti mjesta svakome Židovu. Tko zazire od nje, ne treba da žalimo za njim, jer je bio za židovstvo izgubljen i samo puka brojka prije no što smo ga i formalno izgubili.

E da se izgradi autonomija židovskoga narodnoga života, židovske općine treba da se ujedine u savez židovskih općina. Jedan u cijeloj državi SHS. Nužda je to i spoljašnja i unutrašnja. Spoljašnja u tome, da se židovstvo Jugoslavije po jednome centralizovanome upravnome tijelu reprezentuje kao jedinstvena javno-pravna organizacija prema državnoj vlasti s autoritetom pune moći povjerenja svega naroda, o koji će da se upiru predstavnici toga saveza. Dojako je državna vlast vidjela pred sobom samo atomizovano židovstvo, pa je zavisilo o njezinoj volji, i stajalo je neprilika, kome da se obrati, kad se radi o židovskim stvarima. To treba da bude drukčije. Neka to budu odsele oni, koje nije puka samovolja ili neprilika učinila »mjerodavnim« predstavnicima. Ali potreba je ta najjača i unutarnja. Ne će li se, da male općine zbog slabosti zahire od nemoći da ne mogu podržavati ni doličnih vjerskih ni nastavnih institucija, mora postojati jako tijelo, koje će da ih od toga očuva. Ne će li se, da o spornim pitanjima unutarnje židovske prirode odlučuju oblasti, koje zato niti imaju sprema niti poziva, a kojih je zadržanje formalno birokratsko, za nas i za njih jedna moralna nezdoga, mora se stvoriti viša molba, koja će kao židovska da rješava židovske stvari. Treba da se izgrade nastavne, a i socijalne uredbe, koje i lokalno i financijski prelaze uzani okvir jedne općine. Da spomenem primjera radi židovski pedagogij, obrazovanje vjerskih funkcionara, štipendiranje u svrhu obrazovanja ljudi, e da postanu podesejni za zbiljsko židovsko odgajanje. Misao nije nova i drugdje postoje takovi savezi čiji su potrebu osjetili Židovi, kojima je, i ako nijesu prijanjali uz nas, židovska cjelina bila preča, već to, da se održe kao lokalne veličine, u istinu zavisne u gdje čemu o kakvu pristavu. Savez židovskih općina može da bude samo jačanje, a nikako slabljenje općinskih autonomija.

Prelazim na unutrašnje postulate židovstva.

Istakao sam već u početku i molim, da se zadrži kao osnovka mojega razlaganja, a želio bih da se prihvati kao osnovka našega čitavoga nastojanja ovo: Ja polazim sa stajališta, da je židovsko pitanje u prvome redu naše unutarnje duševno pitanje, pa da njegovo riješenje ne zavisi za nas toliko o spoljašnjim političkim omeđivanjima židovstva, koliko o tome, da se židovstvo iz sebe razvija nacijsko kulturno. Cijlonističko, u istinu židovsko narodno, naziranje stoji u prvome redu do načina, kako u sebi provodimo svoj život, stoji do našega židovskoga osvještenja i može da se stvori na osnovi unutarnjega preporadanja našega.

Jedna od najprečih poluga ovoga preporadaja jest narodni jezik. Jevrejski je jezik za čitavo židovstvo jedna unutarnja sveta potreba. Ne samo toga radi, što u jeziku leži jedan veliki dio njegove duše, već za to, jer samo s pomoću njegovom možemo postići puno, zbiljsko jedinstvo čitavoga svoga naroda. Ne smijemo i ne možemo dozvoliti, bar nakon nekog pripravnog vremena ne više — da se sastaju ljudi jednoga naroda, pa da se služe jezikom drugog naroda, a ne svojim rođenim. Prelazim preko tvrdnje, da je jezik obamro, da se petrificirao, da nije više organski izljev organskoga života i t. d. Mislim, da život jednoga naroda nije nešto, o čemu se tek hladnim trezvenim razumom argumentira. Naš je jezik živ bio i ostao u jednakoj mjeri kako smo mi živjeli. Utekao se u naše knjige, kad smo i mi našli utišanje samo u našoj knjizi. Ispremišao se s drugim jezicima u svagdanjem životu, kako smo i mi bili porazbacani u druge sredine. Kad je duša židovska bila u najsvetijem zanosu, židovski je jezik, gdje je bilo još židovske duše, bio glasnikom naših najunutarnjijih čuvstava. Što je židovski narod stvorio najčišće na polju svega narodnoga duševnoga života, to je izlio na oltar svoje svetinje u jevrejskome jeziku. Jezik, štoto je bio odabranim glasnikom najboljih, blagdanskih izražaja duše, kad se ona zaodjela u svečano ruho, da bude svećenikom svome narodu, bio je življi, jer je dizao blago iz dubina duševnoga života, no jezik svagdanjega života, koji se takao samo spoljašnjih površnosti. Jezik je taj drmnuo dubinama duša židovskoga naroda, a oni, te su njime govorili, osjetiše duboko strahopočitanje pred njim, štoto im je otvarao bisernu riznicu duša njihovih. Onijem časom, kad nam je jedinstvo cijeloga naroda postalo živom duševnom nuždom, a od nje se rodila neslomiva volja, da se to jedinstvo očituje u našem životu, jevrejski je jezik već oživio u volji našoj, našao davno pripremljeno tlo, iz kojega će da živi i cvate. On već jest u nama, a učeći ga da njime govorimo, ne će to biti tek mekanično obogaćivanje našega jezičnoga znanja, već vjerenica, kojoj idemo u susret sabatskim raspoloženjem, u kojoj će naša duša oživjeti, kao što će on živjeti u našoj duši. Ova je volja najjača argument protiv argumenta o mrtvilu jevrejskoga jezika. Ne može biti mrtvo, što osjećamo potrebom duše.

Jezik ima da bude na prvome mjestu u našem radu oko samouzgoja staroga naroda, koji je kadar toliko da se pomladi, da zađe ča u djetinjske početke svoga uzgoja.

Imat ćemo i sjedokosih učenika. Ali u središtu uzgojnog rada treba da bude naša mladež. Mi, koji smo na žalost poodrasli u miljeu galuta, proboravili velik dio života u asimilantskim težnjama, teško prevladavamo svoje spoljašnje navike. Puno bi toga trebalo da izumre u nama, da nam živa duša nespriječeno procvate prema zahtjevima volje mladačkoga židovstva. Mi oživljavamo odlukama mozga, i ako vođeni srećem, sebe u duhu svome. No nijesmo od klice započeli. Nedostojala nam je židovska sredina, koja treba da se stvori i u porodici i u školi i u općini i u društvu, u svemu, što narod obuhvata. Treba da se jevrejski jezik, s njime misaoni i čuvstveni svijet židovstva gaji od malih zametaka živa bića, pa do zadnjih časova njegova života. Židovstvo treba da nas potpuno zahvati, onda tek može da nas potpuno ispunja. Židovska mladež zaman traži ovdje taj milieu. Zdrava ga ne će naći ni u zemljama, gdje Židovi prebivaju u masama. Ne daje mu taj milieu današnja židovska porodica i ne može da ga stvori potpunoma. Trebalo bi da se mladež naša presadi u takav milieu. Nije pretjeran zahtjev, ako želim, da onaj, koji može, presadi svoje čedo u palestinsku zemlju, gdje će naći sve sokove, što će ga hraniti i obrazovati u potpunoga Židova, i zrak i zemlja i drugovi u igri i braća u misli i u čuvstvu i divni osjećaj, te ništa od onoga, što u njemu živi, ne krzlja, ne obamire od otrovnoga daha neprijateljske okoline i kriva uzgoja; besvijezni osjećaj slobode, koji će biti činjenicom, o kojoj sebi ne će polagati ni računa, jer će biti nešto prirodno organsko: sve će to u njemu stvarati jedan plodni život, koji će biti doista njegov. Neka bi elita naše mladeži pošla onamo, i neka bi nam se vratila oplodena palestinskim tlom, e da onda i nas ovdje oploduje.

Jevrejska nam škola treba, što je nemamo danas ni mi veliki ni naši mladi. Današnja jevrejska škola, gdje je ima, a najpače u nas, nije puna jevrejska škola. Treba da se prekine s svakim polutanstvom. Ne čini jevrejsku školu mekanično učenje čitanja jevrejskih pismena i katekizma, već može da je preobrazu u nju samio duh, koji će njome da zavlada. Za to treba da oni što naučavaju, budu puni žive ljubavi prema svemu, što je židovsko i da je iz pune duše izaspe u duše, a ne tek u mozgovu mladeži. Nije dosta, da se ti učitelji nazivaju cionistima. Treba da puste u se cijelo židovstvo, da mu budu živom spoznajom i živom ljubavi, pa znajući, da ni u kojem narodu ne može učiteljevo zvanje biti tako sveto kao u narodu, koji se obnavlja, treba da budu svećenici duše i vrtljari duša naše mladeži. Ne možemo uzeti učitelja s polja, ali možemo slati učitelja napolje. Koji hoće da vrši sveto zvanje učiteljevo, neka izade u židovsku sredinu, u Palestinu, neka otvori duh i dušu svemu, što je tamo, neka ne zaboravi ostaviti ondje raskidnost galutske duše, a ponijeti sa sobom vedrinu čovjeka, koji umije da uživa u ljepoti božije prirode. On neka nam se vrati i znat će bez programa, bez naučne osnove, što znači biti učitelj djece, shvati li svoj zadatak kao učitelj naroda.

Dok ne uzmognemo svoju djecu slati u Palestinu, možemo učiniti jedno: vratiti židovsko dijete prirodi. To nije specijalan židovski zahtjev, ali je zahtjev, koji u nas treba najpreče naglasiti, jer je posve za-

nemaren. Mi smo židovsko dijete zatvarali u hedarima, koji čas tek izvadali ga iz mahale varoši u prirodu, vodeći ga za ruku dobrim drumom, koji je zelenilo presjecao kao nastavak varoši. Mi smo duhu njegovu davali umne hrane u preobilju, možda u osjećanju potrebe, da ga deseterostruko oboružamo, slaba tijelom, oružjem duha. Hoćemo da stvorimo iz njega zdrava čovjeka, da mu se grudi nadimaju od čista zraka, a tijelo da mu se napuni suncem. Cvijeće treba da mu usadimo u dušu, da mu je otvorimo za neizmjeru ljepotu božijega svijeta. Uzgojen ovako, njemu će Palestina, dom njegove duše, biti čežnjom za prirodom, što mu je Bog otaca njegovih razastire, da je prigrlji svom svojom ljubavi. On će onda znati višu vrijednost maslinova drva, za koje prinaša svoj dar. Treba da se stvaraju savezi židovske mladeži, koja će putovati u prirodu, sama sebi kuhati, privikavati se tegobama vremena i puta, spavati na slami ili sijenu ili mirisnoj travi. Očelići li tako tijelom, razvedrit će mu se i duša. Neka se gaji gimnastika i sport. Kud goder išla mladež naša, neka je prati naša pjesma. Neka preda svoje mladačko tijelo i vodi i svijetlu, neka ga jača plivanjem. Ne dajte mu, da se bavi brutalnim sportom, neka ne bude u njemu krutog vojničkoga duha. Pričajte mu lijepe priče, prikažite mu ljepotu psalama u miomirisu prirode. Igrajući neka sabire jevrejsko znanje. Dajmo djeci židovsku uzgojiteljicu, koja je položila ispit toplih čuvstava prema djeci i prema prirodi, neka je gaji u dječjim vrtovima poput cvijeća. Neka prednjači naša akademska mladež, e da život mladeži vrije, evate. Neka se osnivaju udruge mladeži, u kojima će se s ljubavi gajiti naša istorija, naša znanost, naša literatura.

Na posljedku svi mi treba da se uzgajamo. Naš duševni rad ne može da obuhvata samo naše dijete, a zanemari ostale. U svakom i najmanjem mjestu, gdje ima Židova, neka bude bar mala židovska biblioteka i bar jedan čovjek, koji se pripravlja sam, da stečeno znanje prenese na okolinu. Gdje to može da bude, moraju nastati židovska društva i mladačka i djevojačka i gradanska, da budu ognjištima židovstva, koja će da šire židovsko znanje, estetsko uživanje svijeta i umjetnosti, da raspredaju socijološka i ekonomska pitanja židovskoga naroda, u krako sve, što obuhvata židovstvo. Ne će zaboraviti ni zabava. A shvate li ta društva svoje zadatke, velik će dio svoje skrbi posvetiti djeci, dok jednoga dana ne dočekamo, te će se židovska općina spomenuti, da više no formalnom kultu posveti brigu kultu duše i tijela dječjega. Akademičari, hoće li da se vjeruje njihovom idealizmu, treba da prednjače u svemu uzgojnom i osvještajnom radu u židovstvu, započinjući kod samih sebe.

Sav taj uzgojni rad zrela čovjeka upotpunjuje se, držim, u velikoj mjeri bar prolaznim boravkom na odulje vrijeme u Palestini. Jedno zaokruženo, cjelovito i harmonijsko ognjište narodnoga života daje duši svakoga pojedinca svu jačinu duše, volje i ponosa cijele zajednice, presadujući svijet, u kome živi, sav u dušu pojedinčevu. Ništa nije tako podesno, da jača osjećaj zajedništva kao to, da si to zajedništvo u punoći njegova života proživio udaljen od utjecaja, koji te trgaju od te za-

jednice. Zrak, što ga udišeš u punoj mjeri, a da ti pri tome ne zastane dah ni od bola ni od straha židovske duše u galuu, širi ti grudi i u prenesenom smislu i oslobada ih teskobe galuta. Neka zato tkogod može, bar jednom stupi kao putnik u zemlju čežnje, na palestinsko tlo.

Prelazim na ekonomski život Židova.

Ekonomski je život židovstva u galutu nezdrav. Vidimo jednu veliku koncentrisanu masu istočnih Židova, koja se u naseobenom rajonu sva posvećuje tek pojedinim zanimanjima i ostaje svojom ekonomskom strukturom jednako ona ista istočna židovska masa, kao što ostaje to i u drugome pogledu, i ondje, kamo se iselila i naselila, u Londonu i u Newyorku. Svi su od reda postolari, krojači i trgovčiči. Živu tako reći izjedajući sami sebe usljed preobilja ljudi istoga zvanja. Nekoliko kopjejkama dotjecalo je, da im prikrbi haringu i kruh, da plaćaju njima svoje podrumске stanove, koje su nastavali odijeljeni porodica od porodice tek španjolskim židom. Bolest je naša, te smo se odveć malo diferirali u ekonomskome pogledu, a skupljali se u pojedinim zvanjima. Spoljašnje prilike, zabrane, državne i socijalne prisile spriječile su nas, da se razgranimo na sve grane ekonomskoga života. Odatle to, te sada, kad se radi o tome, da se židovski narod u masama presadi u Palestinu, treba tek preudešavati zvanja naših ljudi tako, da se u Palestini stvori cjelovita ekonomska mreža, koja će da sama u sebi zadovoljava svim narodno-ekonomskim potrebama jedne cjelovite narodne zajednice. U tome smo pogledu do jako promašili. Kad bi politički cilj bio tako krepko stajao ispred naših očiju kao danas, to bi se preudešavanje zvanja bilo već odavna prije moralo provesti. Danas moramo trošiti veliki dio energija, žrtvovati i vremena i novca, da našega čovjeka i fizički preudesimo, te mu se mišićje privikne plugu i drugom oruđu zdravoga ekonomskoga života. Odavno smo trebali da porazdijelimo sebe na sva zvanja, najpače ona, što ih traži Palestina. U tome pravcu treba da uzastojimo. Ne vjerujem doduše, da će svih 14 milijuna Židova tako skoro, a možda ne će nikada prijeći u Palestinu. Ali dijaspora mora da služi Palestini i u ekonomskome pogledu u tome, te mu daje onoliko i onih ljudi, koje Palestina treba. Treba da obrazujemo ljude sposobne za Palestinu. Ustreba li Palestini onda ovaj ili onaj čovjek, mi treba da smo kadri, da joj ga damo. Treba da se posvećujemo više agrarnim i tehničkim zvanjima. Sav židovski narod, sva židovska zajednica, pa i koliko ostaje izvan Palestine, treba da liječi svoju bolest, od koje je u masama svojim postojano trzala u vječitoj ekonomskoj krizi, od koje je i fizički malaksala, jer je stvarala ekonomske suviške. Zemlja nam je nedostajala. Lebdi mi pred očima i iz razloga čuvstvovanja i iz razloga fizičkoga preudešaja našega čovjeka povrat židovskog djeteta grudi. Neka bi se u naš našlo što više djece, neka bi se našlo židovskih matera i očeva, što ne će u spoznaji naše bolesti sebe, svoju djecu presaditi na grud. Lebdi mi pred očima kao cilj ekonomskoga uzgoja, a uz to i misaonoga i čuvstvenoga preudešavanja našega čovjeka, židovska farma, bar jedna u kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca. Ova će farma da obuhvaća one, koji će s ljubavi

prionuti uz poljodjelski rad. Dok se ta farma ne stvori, neka naše dijete, naš mladao i djevojka bar za ferijskih mjeseci radi težački posao. Provodeći u vrtu, na oranici, u šumi ili vinogradu težački život, puštajući sa svojim znojem u grudu i korijenje tople ljubavi, nestat će u nas niskog preziranja težačkoga rada. Ori li se naša pjesma uz naš rad, skupi li se oko vatre, što nam kuha jelo, društvance misaonih i čuvstvenih radnika, da sluša i priča iz duše svoga naroda, skupe li se naši mladi, kad rad prestane, u pokoju sutona, da uče sve, što obuhvata naš duševni život, ja vjerujem u to, da će to sve dublje i čišće osvajati duše nego li u četiri zida. Zamislite, može li se naša bukolika, šir haširim, igdje tako čisto i tako vedro da sluša kao u prirodi? Mogu li se psalmi da stapaju sa cijelim svemirom tako nespriječeno i nismetano kao ondje, gdje se umor čovjeka, snaštena sa zemljom, razvezuje u tihom zanosu pokoja, u koji toneš i gubiš se u velikom jedinstvu svijeta, zemlje i neba? Pa priča o Rutu, što no poljem traži svoga Boasa, pa Isaija i Jeremija, što no govorahu sa visova? Treba da prigrlimo seoski život, kad hoćemo da postanemo seljački narod. Neka židovski posjednici toj svrsi daju u službu i svoju zemlju i svoje sposobnosti.

Tako, svijestan sebi, da nijesam iscrpio i nijesam ni mogao iscrpiti sve ono, što židovski život od nas traži, jer se život, kako rekoh, ne da programski obuhvatiti, prelazim na pitanje židovske žene. Zazirem od toga, da židovskoj ženi kažem sentimentalnosti, da je postavljam na kakav uzvišeni pjeđestal, koji bi je u istinu ponizio na lutku muškarčevu. Što sam god ovdje naveo, valja i za nju. Neka sebi odabere, što najbolje prija njezinu čuvstvenome i misaonome životu. Ona je najprije zvana, da oplemenjuje emocijoni život naroda. Toga radi neka se u prvome redu posveti najprečem dijelu našega rada, neka radi kao vrljarica oko preporoda i svoga i židovskoga djeteta. Toga ne će postići nikoji referat, nikoji apel, tome treba uzgojni vrtljarski rad, koji prati klicu od prvoga zametka, pa do onoga časa, kad stane nositi svoje plodove. Nitko ne može da nadomjesti u tome porodiću, samo porodica nasmaje golemu ljubav za taj živi rad, a u porodici žena.

Što sam dojako razložio, nije podesno, da se razluči kao narodni život i rad od cionističkog. Ne daju se tu odrezati tačne granice, što je cionistički, a što židovsko nacijski. Cionizam obuhvata, shvaćen kao povrat k židovstvu, prije povratka u židovsku zemlju sav život naroda. On je pokret, koji osjetismo kao renesansu i koji revolucioniravši naše duhove u pravcu jasnog preloma s bolesti galutskoga židovstva biva budiocem naše volje za životom narodnoga bića. Prema tome, što sam ovdje razvio, neka se shvati kao zahtjev cionističkog naziranja. A kako se ovdje o naročitim cionističkim stvarima dostatno govorilo, a organizatorne uredbe već postoje i rade, treba da istaknem samo dvoje, što je u ovaj čas u cionističkome pogledu prijeka potreba. Prvo je, da se osnuje ured, koji će imati zadatak, da stojeći u vezi sa svesvijetskom cionističkom organizacijom, daje upute onima, koji hoće da sele u Palestinu, a da odvrća one, koji još nemaju mjesta u Palestini, e da ne bi pali na teret mladom židovskom organizmu u

Palestini. Mi moramo imati snage, da razočaramo i najveću čežnju za Palestinom braneći ulaz u nju, jer život se jednoga naroda ne da zdrav sazdati, ako nema bezobzirnosti, koja se ne će smekšati ni od naj snažnijih čuvstava pojedinčevih.

Druga stvar, koje ću se u kratko dotaći, jest židovski informacijski ured. Nakon rata, kad smo diveći se saznali, što je sve vodstvo cionističke organizacije uradilo, e da se ispuni težnja židovskoga naroda za Palestinom, mi smo spoznali, kako je ta nestašica obavijesti skrivila, te je gdjekoji od nas u krutim redovima vojničke službe drhtao i očajavao radi udesa naše organizacije. Treba da se odsele točno i o svemu obavijestimo, a treba da i mi svijet obavještavamo o našim stvarima.

Sada, kad sam u glavnome razložio, koje su nam potrebe i koji rad od sebe zahtijevamo, hora je da pročitam program, u komé su nam potrebe i zahtjevi formulisani i koji će, nadam se, biti podlogom jedne plodne debate.

Program, što ga ima da postavi konferencija za aktivni rad cionista u Jugoslaviji, imao bi biti ovaj:

A. Politički.

I. Cionizam je, težeći za židovski narod za javnim pravom zajamčenom domajom u Palestini, politički pokret. Preduvjet, a podjedno i korelat ove težnje jest nacijsko-političko organizovanje židovstva, koje je neminovno vezano organskim načelima, općenim za nacijski život cjeloga židovstva. Provedba tih načela u granicama pojedinih država nužno se prilagođuje broju i prostornoj okupljenosti židovske zajednice, uz očuvanje interteritorijskog značaja cionizma, uvjetovanog teritorijskom raskidanošću židovskoga naroda.

Ovo nacijsko-političko organizovanje židovskoga naroda unutar državnih granica provadja cionistička organizacija dotične države — u državi SHS. Savez cionista Jugoslavije kao predstavnik narodnih Židova — dokgodj se ne stvori u tu svrhu zasebna židovsko-narodna stranka.

II. S obzirom na spoljašnje prilike Židova u državi SHS i po zahtjevima potpunog, zbiljskog demokratstva, proizlazi odatle ovo:

1. Zahtjev za ne samo zakonskom, već zbiljskom jednakopravnosti svih državljanina, nije specifički židovski, no ukazuje se potreba, da ga židovski državljanini istaknu, budući da se ta jednakopravnost najpače za Židove u dijelovima države SHS, koji su stajali pod utjecajem nametnute im neautohtone politike i zakonarstva reakcijskih spoljašnjih faktora, ni zakonski, ni društveno, ni zbiljski nije doista provedla.

Ta jednakopravnost nužno nalaže i dužnost i pravo nesmetane potpune državljanske saradnje Židova sa svim državljanima i u jednakoj mjeri s njima oko provrata države na svakome polju domovinskoga rada.

2. U nacijskome pogledu uvjetuje demokratska jednakopravnost zaštitu židovske nacijske manjine, koja bi se imala očitovati i u javno-pravnome, najpače parlamentarnome zastupstvu te manjine, kako je već — i ako u tijesnim granicama — u dijelovima države SHS doista provedena.

B. Nacijsko kulturni.

Postulati zbiljskog nacijsko kulturnoga života nijesu toliko eksterni koliko interni, pa se s toga najpače obraćaju na židovsku zajednicu samu, idući za njezinim moralnim i duševnim revolucioniranjem. Oni traže:

1. Židovska općina, kao za sad jedina skućeno javna korporacija židovstva, ima da se izgradi u židovsku narodnu općinu ispunjenu živim duhom narodnoga organskoga života.

Život se ne da skućiti u spone formule.

Dojakošnje bogoštovne općine velikim dijelom svojim protunarodnim, a u istinu i nekofesijskim duhom njezinih predstavnika, predstavljaju besvijesno ili čak i svijesno sredstvo za iščezavanje židovstva, pa sadržavaju same u sebi jedno protuslovlje.

Ako je dužnost židovske općine gajiti religiju, ne može da zadovolji ni toj zadaći, umrtvljuje li je u hladni, formalistički kult, a podrezuje li joj životno korijenje usadjeno u živome tlu rođjene nacije, iz koje je organski izrasla.

Židovska općina treba da budne duševni narodni dem svojih općinara, pa da prema tome gaji sav narodni život. Treba da bude okriljem svim društvenim i kulturnim narodnim nastojanjima svojih općinara.

Treba da se s toga s temelja preudesi. Treba da dokine dojakošnji reakcijski kurijsko-plutokratski izborni sustav po zahtjevima narodnoga naprednoga židovstva, pa da zavede potpuno jednaki, tajni, izravni, a koliko je godj moguće, proporcijski izborni sustav. Cionizam, po kome se plutokracija nameće predstavništvom općina, krnji moralni ugled židovstva.

Židovska općina nije ognjište kapitalističkog, već eminentno nacijski kulturnog naziranja na svijet. Po tome jedino nacijsko-kulturni kvalitet odlučuju o tome, tko ima da bude njezinim predstavnikom.

II. Za jačanje nacijsko-autonomnog života Židova treba da se židovske narodne općine u državi SHS sajedine u Savez ih općina. Ovaj će, ujedinjujući općine i stojeći nad njima, ispunjati zadaće, stvarati nacijsko-kulturne uredbe, zajedničke svemu židovskom narodu u državi. Njime se stvara zvanična, javno-pravno priznata organizacija ukupnog židovstva.

III. Osnovka svakog nacijski osvještenoga razvitka jest svijesno nacijski uzgoj, duševni i fizički. Jevrejski jezik treba da postane najjačim sredstvom duševnoga jedinstva svega naroda, a učenje njegovo prema tome osnovnim zahtjevom uzgojnoga nastojanja za sve Židove bez razlike dca. I općina i škola i društvo i porodica treba da provedu ovaj zahtjev.

U središtu ovog uzgojnoga zadatka jesu djeca i mladež. Porodica, zabavište i škola, ponajprije same zadojene živim židovskim duhom, neka ga saopće mladome naraštaju. Koliko je moguće, neka ga smjeste u potpunu židovsku okolinu, gdje je narodna duša vezana s narodnim tлом, u Palestinu, odakle će da se vrati u dom oplodjeni i oplodjujući živim plodovima.

Židovska-osnovna škola neka je doista židovska: po učiteljima u prvome redu, a i po naučnoj osnovi i po udžbenicima. Nitko ne smije da bude židovskim učiteljem, koji se nije sam židovski uzgojio. Neminovni je zahtjev, te svaki, koji hoće da vrši sveto zvanje učiteljsko, mora imati

prilike, da se sam potpuno uživi u čitavi krug židovskoga misaonoga i osjećajnoga svijeta. Dužnost je općina, da izašalju učiteljske kandidate u tu svrhu u velika ognjišta židovskoga života, najpače dakako u Palestinu.

Pored toga jednako je važno, da se budi smisao i ljubav za ljepotu i uzvišenost prirode. Nužno je to za harmonijsko obrazovanje duše i jačanje težnje prema tlu, koja će tako da sazrije do dublje čežnje prema Palestini i do volje sljubiti se radom i tлом, pa da stvara prema tome i predispoziciju za odabiranje zvanja vezanih s tлом.

Tome ima da služe mladački savezi za putovanje u prirodi, uz isključenje svakog militariskog duha i militariskih vježbi. Načela za osnivanje takih saveza postoje, a zadaća bi Saveza bila, da podesnu osobu izašalje studija radi u zemlje, u kojima već postoje taki savezi, koliko je moguće u Palestinu, koja će na to organizovati te saveze.

Pored toga imaju se posvuda i svakom prilikom gojiti gimnastika i pjesma i sport gdje je moguće u organizovanim zajednicama.

3. Postrajanjem društava, sijela i čitaonica, seminariskim načinom predavanja u njima ima da se obrazuje židovsko društvo u židovskoj literaturi, znanosti i umjetnosti, socijološkim i specifički ekonomskim, etnografskim i političkim pitanjima židovstva, riječju u svim granama židovskoga misaonoga i osjećajnoga života. Mogućnost za to postoji uz dobru literaturu i jaku volju posvuda. Savez sam treba da skrbi oko izdavanja časopisa i knjiga.

Akademski su udruženja najpače zvana, da pored intenzivnoga samobrazovanja po svojim članovima provadjaju tiho, neumorno i sustavno sve ove zahtjeve.

4. Kako je Palestina i sad već, a bit će domala još u većoj mjeri žarište svega narodnoga života Židova, a boravak u njoj prema tome mora da najjače preudešava dušu u skladnu cjelovitost židovskoga naziranja i osjećanja, treba da se, tko godj to može, presadi na otulje vrijeme onamo, e da se vrati židovski preporodjen. Svakojako potreba je udešavati uz to putovanja u Palestinu.

IV. Nezdravost ekonomskih uvjeta židovskoga života sastoji u premalenom diferenciranju zvanja, kojima se Židovi bave. U tome je i jedna tegoba naselivanja Palestine, koje iziskuje velik pripravn rad, spojen sa žrtvama vremena i energija, e da se fizički ustroj židovskoga čovjeka i ekonomska struktura židovstva preudesi tako, da se prilagodi potrebama zemlje, koja iziskuje potpunu izgradnju mreže ekonomskoga života sazdanog na osnovu načela narodne diobe rada.

Toga radi, a i za izbjegavanje ekonomskih kriza Židova u zemljama, koje sad nastavaju, nužno je, da se židovski podmladak okani dojakošnje nastranosti u odabiranju zvanja i posveti najpače više agronomiji i tehničkim zvanjima.

Židovski posjednici tla upućeni u obradu zemlje i židovsko društvo, treba da židovsku mladež privedu sustavnome gojenju tla, vrtljarstvu, voćarstvu itd., barma u ferijskim danima. Kao uzor ima da vrijedi težnja za uređajem židovske uzor- ne farne.

5. Židovska je žena jednakopravan

saradnik u preporodnome radu židovstva. Njezine se dužnosti nadaju same sobom u okviru ovoga programa uz obzir na njezin duševni i tjelesni ustroj.

C. Cijonistički.

Cijonistički je rad određen cijonističkim zasadama svesvijetske cijonističke organizacije. Kao renesansni pokret židovskog naroda — u prvome redu s pozitivnim ciljem, sadržanim u bazelskome programu — obašize i zahtjeve sadržane u predjašnjim tačkama.

Kako postoji opravdana nada, da će se ubrzanim tečajem Palestine obratiti u židovsku zemlju i po broju njezinih židovskih stanovnika, mora da se sav rad orijentira prema tome.

U krilu Saveza cijonista Jugoslavije ima da se ustroji informacijski ured, koji će stojeći u vezi sa svesvijetskom cijonističkom organizacijom, regulirati useljavanje u Palestinu, davajući upute onima, koji se žele iseliti, a privadjajući Palestini samo one, za koje je stalno, da će biti produktivni faktori preporoda Palestine.

2. Savez cijonista Jugoslavije ima da uredi dopisni ured, koji će služiti publicističkoj obavijesnoj službi o židovskim stvarima.

Zaglavak.

Život se jednoga naroda ne da obuhvatiti programskim tačkama. One mogu da budu samo općom orijentacijom. Da se provedu, za to treba da se zadahnu živim duhom.

Pretpostava za narodni život jest potpuna zbiljska svijest o narodnome jedinstvu. Metode rada, i ako se prilagodjuju prilikama, mora da proizlaze iz te svijesti. Drukčije se radja partikularizam, kadar da na mjesto asimilacije atomizacije židovstva stavi nacionalnu, koja bi nužno dovela do nestajanja narodne svijesti.

Jedinstvo cijonističke organizacije mora da se održi.

Proizlazeći od davnih opće čovječanskih načela židovstva zabacuje židovski narod svaku narodnu preuzetnost. Ostvarujući svoje narodne težnje ciljem mu je, da gajeći svoju narodnu osebinu, bude bratskim mironosnim saradnikom u izgradnji velebne zgrade svesvijetske veze naroda.

*

Dolazim kraju svoga razlaganja. Program, što sam ga netom pročitao, izraden je na osnovu onih zahtjeva, koji treba da se ispune za cijeli židovski narod, hoćemo li da mu damo spoljašnju i unutrašnju stabilnost. Vi ćete da ga nadopunite i popravite. Ali preče od programa živi je duh, koji shvaćajući poziv preporodajnoga rada oživljava riječ i stvara od nje organski čin.

Hora je, da iz svoga htijenja prijedemo na stvaranje. Neka bi nam bilo ono, što program sadržaje, lako izvesti, neka nam se ne bi činio prekomjernim! Živimo u vrijeme, koje preudešava svijet, a preudešava i naš udes. Jao nama, ne osjetimo li dodir krila duha, koji lebdi nad nama, duha silnoga jedinstva, što ne nikad tako jako i tako pozitivno nije obuzeo naš narod i osposobio za velika djela! Dok se kuje oslobodilački čas za židovski narod, mi bismo bili nedostojni velikoga momenta, kad ne bismo speznali, što od nas traži: i od duša naših i od volja naših. Ne možemo i ne smijemo biti dio narodnoga tijela, koji

obamire otkidajući se od tijela. Ne možemo, gdje nam je svaki naš čovjek dragocjen, mi ovdje zapasti u samozaborav. Do svakoga je nas, koliko će židovski narod biti stvaracem svoga udesa. Svakoga naš volja ulijeva se u volju odbranika naroda, da joj dadne duševnu snagu cijeloga naroda, s kojom će da istupaju pred one, te su vični pitati: gdje vam je sila, od koje dobivate autoritet?

Pa tako gradeći i izgradjući sebe, puneći duše svoje punim židovstvom, puštamo da ulazi u nju s njime velika i svečovječanska težnja za sveopćim bratstvom. Prije svega mi ćemo da budemo svoji i zadobivši time jasan odnos prema drugim narodima, a zadobivši i svoje mjesto na sunen, mi ćemo vedra čela i vedrih duša da u družbi naroda pristupamo ostvarivanju mesijanskih ideala našega naroda!

Predsjednik otvara debatu i podjeljuje riječ rabinu dru. Urbach u (Zemun), koji u ime rabina predlaže, da se svi učesnici naših kongresa, koji znaju jevrejski, svakom zgodom služe jevrejskim jezikom.

Rabin dr. Margel (Požega) govori jevrejskim jezikom o znamenovanju jevrejske literature za nacionalni preporod.

Dr. Hugo Spitzer predlaže, da se obzirom na podmaklo vrijeme ograniči vrijeme govornicima na 10 minuta. Prijedlog je jednoglasno primljen.

Dr. Licht predlaže, da se obzirom na velik broj prijavljenih govornika i na kratko vrijeme, koje imademo na raspolaganje, izaberu generalni govornici. Predlog se odbija.

Dr. Vita Alkalaj (Sarajevo). Drži, da ehoistobro debatirati o ref eratu L. Sterna i dra. Lichta, jer jedan drugi nadopunjuje. Po njegovu mišljenju trebao je odbor imenovati posebne referente za pojedine pokrajine Jugoslavije, jer bi ovi bili kadri da dadu vjernu sliku o radu u pojedinim provincijama. Gospodin Stern referirao je samo o Hrvatskoj, pa možemo izvještaj glede rada u Hrvatskoj primiti sa zadovoljstvom do znanja. Ne slaže se sa Sternom, da one, koji se ne nalaze u našem taboru, moramo da žigošemo, jer to nije agitaciono sredstvo. Mi moramo te ljude predobiti mirnim putem, razlozima, a ne psovka. On drži, da se cijonizam pokriva sa nacionalizmom jer svaki cijonista mora biti nacionalan, Židov, no nacionalni Židovi ne moraju biti cijonisti. Zato ne može biti cijonistička org. jedinim zastupnikom žid. naroda. Da bude cjelokupno nacionalno židovstvo zastupano, moramo stvoriti posebno zastupstvo Jevreja i jevrejsku narodnu stranku.

Braco Poljokan (Banjaluka): Osuđuje žestokim riječima separatistički smjer u politici Židova u Bosni i veli, da je ističanje autohtonstva pri političkome istupanju ogroman zločin na židovstvu. Toga mora nestati, politika Židova u Bosni mora biti samo židovska i to zajednička. Mi moramo sa svoje strane poduzeti sve, kako bismo mogli u budućem svojem političkom radu predusresti separatističkim tendencama pojedine grupe. Zagovara, da bi po uzoru poznatog proglaša židovskog nar. vijeća u njem. Austriji svi Židovi na slavenskom jugu, koji još nijesu pripadnici države SHS, poprimiti jugoslav. državljanstvo. Time ćemo oduzeti separatističkim političarima iz ruku oružje autohtonstva, koje može toliko škopiti židovstvu.

Dr. Vita Alkalaj (Sarajevo): Nije mi želja, da se upuštam u debatu, već hoću da razjasnim pojam „autohtonog“ elementa. Mi nijesmo nikakvi separatisti, jer smo sa pojmom autohtonog elementa pod autokratskim austro-ugarskim režimom postigli židovsku kuriju i jednog jevrejskog narodnog zastupnika i time izvojštili veća prava, no ijedna skupina židovska. Tražili smo sve izričito za jevrejski narod, a što smo polučili kao autohtoni element, polučili smo kao Židovi, jer smo izričito rekli: mi smo jevrejski narod i tražimo sve za jevrejski narod, pa se tog političkog obilježja za sada ne možemo, da odričemo vikalo se kolikogod protiv toga.

Dr. Glucksthal Robert (Zagreb) Govori u ime židovske omladine. Izrazuje u ime omladine veselje, da omladina može sudjelovati na ovoj konferenciji. Židovska omladina očekuje nove porive i nove poticaje za budući rad. Kod nas još nije bilo omladinskog pokreta. Omladina stoga očekuje, da će na ovoj konferenciji nastati promjene, te da će organizacija kao takova stupiti s njome u kontakt, te s omladinom kao cjelinom raditi.

Predlaže u ime omladine:

Da naša organizacija stvori jednu organizaciju, koja bi se imala brinuti za rad omladine, zastupati je, a taj bi ured odnosno organizacija pod nadzorom naše cionističke organizacije imao da ostvari sve zahtjeve i želje, što ih omladina stavlja. Nadovezuje to na predlog g. dr. Lichta, jer diži, da je omladinsko pitanje najvažnije za naš budući rad.

Nadalje stavlja u ime omladine prijedlog, da se omladini dade prilike da izražava svoje potrebe i želje bilo tako, da se stvori prilog u zvaničnome listu cionističke organizacije ili da se osnuje posebni samostalni omladinski list.

Nama je svima poznato, što to znači „Jugendbewegung“ u drugim zemljama. Naša žid. omladina hoće da organizira takov jedan Jugendbewegung. Nada se da će se ovi zahtjevi ostvariti.

Poslije podne.

M. Mojsilović (Beograd) drži, da predloženi program ne može vrijediti i za Srbiju, jer Srbija nije dovoljno zastupana.

Nadrabin Dr. Moric Levy (Sarajevo). Ja sam se prijavio za riječ pošto sam htio, da koješta nadodam referatu našega vrlog sumišljenika g. dra. Lichta. Na prvom mjestu imam lično da mu zahvalim na njegovom veoma lijepom referatu. Moram ovdje naročito, da istaknem da je mene osobno veoma veselilo, kad je javno istaknuo, da pored svega rada za Palestinu ne smijemo zaboraviti, da moramo raditi i za naš narodni opstanak u zemlji, u kojoj živimo. Nas 14 miliona Židova ne možemo svi u Palestinu. Mislim, da naš program u glavnome imamo u tri tačke da ustanovimo.

1. Naš cionistički rad za Palestinu. 2. Kulturno-prosvjetni rad u Galutu. 3. Političko stanovište Jevreja Jugoslavije.

I dr. Licht u svojem se referatu isto tako držao tih triju tačaka i ja u nadovezujući k tome reći, što mislim o prvoj drugoj i trećoj tački. Ponajprije prva tačka, koja je za naš rad najvažnija: Naš cionistički rad za Palestinu. Gospodo, dozvolite mi, da iskreno istaknem ovdje ono, što mislim. Kad sam pošao iz Sarajeva,

mislio sam, da ću dobiti kakove tačne informacije o političkome radu naših sumišljenika. Čuo sam i čitao koješta, da se postiglo ovo ili ono, ali moramo priznati, da pozitivnoga još ne znademo ništa.

Ja sam tvrdo uvjeren, da ćemo imati realnih uspjeha. Uvjeren sam, duboko uvjeren, da će antanta naše zahtjeve ispuniti, ali na žalost moram ipak da istaknem, da mi ne znamo, u kojem smjeru treba da radimo. Ja sam barem očekivao i mislim, da su i druga gospoda očekivala, da će se na konferenciji ustanoviti pravac, kako ćemo raditi, kako organizirati, i u kojem ćemo se smjeru organizirati. Mi o tome nijesmo čuli ništa, jer gospoda, koja su se ovdje sastala, takodjer nemaju potanjih informacija.

Mi ovdje možemo govoriti o narodnom fondu, da moramo sabirati za nj, ali stvarno o budućem radu kao takovome, mi danas ne možemo ništa zaključiti. Prema tome mislim, da nemam bog zna što, da još dodam ovoj tački programa, kako je dr. Licht rekao, jer se nema o prvoj tački bog zna što istaknuti.

Druga tačka: Kulturno prosvjetni rad u Galutu: O tome se dade mnogo toga raspravljati. Dr. Licht dao nam je nekoliko direktiva baš u tom smjeru. Govorio je o jevrejskim školama, o jeziku, o našim općinama, o savezu tih općina i t. d.

Gospodo! Vi ćete mi oprostiti, ako budem dosta iskren, ali moram biti iskren barem u konferenciji. Mi ćemo ovdje u našoj konferenciji stvarati zaključke. Mi si uobrazujemo potpunim pravom, da smo legislativno tijelo i prema tomu stvaramo zaključke; to mora tako biti. Ali pitam ja Vas gospodo, gdje Vam je tu egzekutiva? Mi te egzekutive nemamo. Svi naši zaključci u pogledu druge tačke, ostaju samo dobra želja zato, jer, kako je dr. Licht lijepo istaknuo, mi Jevreji imamo jedno jedino zastupstvo, a to je bogoštovna općina. Te bogoštovne općine nijesu uvijek u rukama nacionalnih Jevreja, koji bi ih trebali da vode u tom smjeru, kako mi to hoćemo i želimo.

Hoću da istaknem što mislim, najprije o Bosni i Hercegovini. Tamo su sefardi u općinama, koji su već sami po sebi nacionalni Židovi i kojim ne treba nipošto dokazivati, da su Židovi i da moraju biti svijesni i nacionalni Židovi. Mi u Bosni imamo čisto nacionalne općine. Naša će općina uvijek poraditi oko toga, da odgaja valjane i dobre Židove, da odgaja valjane i dobre židovske mladiće. Ali gledajte, gospodo, jesmo li u stanju stvoriti jedan Savez općina? Jeli moguće, da naš rad u Jugoslaviji što se tiče kulturno prosvjetnoga rada, bude jedan jedinstveni?

Mi ne možemo, da u ovoj konferenciji takove zaključke stvorimo, koji bi bili valjani za cijelo židovstvo Jugoslavije. Razlog je tomu, kako sam istaknuo, nespozumak između predstavnika pojedinih općina. Zato ja mislim, da je od prijekne potrebe, da se jedamputa predstavnici pojedinih općina sastanu na jednoj konferenciji.

Gospodo, vi ćete se moguće čuditi, da ja ovako govorim, ali dozvolite, da budem jednom realan političar. Ako mi nešto hoćemo, želimo, nastojimo i to svom silom hoćemo, to možemo biti uvjereni, da će se ono, što tako jako hoćemo i ispuniti.

Nema ništa od toga, ako se mi sastajemo i slušamo lijepe i dobre govore.

Glavno je da se nešto radi, nešto stvara. Pitajmo se sami: Jesmo li u stanju nešto stvoriti? Za naš zajednički rad kao organizacija jesmo, ali za naš unutrašnji rad u Bosni nijesmo. Time hoću da kažem, da mi u Bosni napose vijećamo, a gospoda ovdje napose da vijećaju.

Ja bih htio, da se sastanu svi predstavnici općina iz Jugoslavije. Gospoda kažu, da je to nemoguće izvršiti. Meni je stalo do toga, da se ne vijeća i debatira uzalud. To sam htio da istaknem i iznesem.

Politički je rad veliko pitanje. Hoćemo da konfiramo o našoj slobodi, o forumu, gdje se političko pitanje imade da riješi. — Ja mislim, da naša konferencija nije u stanju i dapače, da mi ne možemo stvarati ovakove zaključke u političkome pogledu, koji bi bili valjani za sve Židove Jugoslavije. Mi Jevreji u Bosni hoćemo možda drugu politiku da vodimo, nego naša braća u Hrvatskoj. Pored svega toga što je sada jedna jedinstvena država SHS mi živimo u Bosni i od vjkada smo živjeli sa Srbima u najboljem saobraćaju. Ja napose. Mi se divimo tome narodu, jer poznajemo njegov liberalizam. Mi hoćemo da s tim narodom živimo uvijek u najboljem saobraćaju. Moram još i ovo da istaknem: Imademo dvije vrste rada u politici. Mi ćemo svakako kao Židovi, kao cjelina istupati; no naša lokalna politika, o je naša stvar. Mi ne znamo, kako će se ova razvijati u državi SHS. Vi, koji živite u Hrvatskoj, vi ćete moguće u svoje vrijeme biti prisiljeni, da u galutu vodite drugu politiku, nego mi u Bosni.

G. dr. Licht istaknuo je, da ne ćemo svi u Palestinu, da svaki Židov mora da ljubi onu grudu, na kojoj živi i mora da bude dobar patriota. To je posvema jasno. U političkome pogledu moramo dobro razmišljati i raspravljati o tome, što možemo zajednički raditi i u čemu možemo zajednički istupati. Ne velim, da to nije nikako moguće. Nemamo vremena o ovom veoma važnom pitanju opširno raspravljati i debatirati. Na koncu ne bih htio, da vas zadržim jer znam, da se ne govori toliko o radu u Bosni, jer ovamo ne spada.

Vita Kajon (Sarajevo). Žali, što je vrijeme debate ograničeno i što konferencija tek 2 dana traje, jer je dr. Licht iznio kompleks pitanja s tako izrađenom logikom i dubljinom misli, da je nemoguće odmah poslije njegovog govora zauzeti stanovište prema svim iznešenim pitanjima. Sigurno je, da će taj govor biti putokaz za naš budući rad, smjernica, koje ćemo se morati držati. Ja ću se tek nekih pitanja, dotaknuti. Kao cioniste od srca pozdravljamo osnivanje jugoslavenske države i sa židovskog gledišta radi toga, što smo dosad bili raskomadani po Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Slavoniji i Dalmaciji, živeći pod istim prilikama u više drž. područja, a istom sad imademo mogućnost, da se koncentriramo u našem radu. Radi toga sam prijatelj ove države pa naš istup nije tek udovoljenje formalnosti, jer znademo, da nas veže veliki kompleks pitanja socijalnih i ekonomskih s tim narodom. Istina je, da se dosad moralo posebno raditi u pojedinim provincijama. Dok se ne uredi prilike, dok ne dobijemo ustav u državi SHS, morat ćemo uzeti obzira na teritorijalne prilike. Ali poslije konstituante ne smije biti razlike, jer mi kao Jevreji u Bosni ne predstavljamo

mного, ali predstavljamo mnogo kao Jevreji Jugoslavije. Ne znamo prema kojim će se principima birati u centralni parlament, no zajednički je rad potreban. Mi toga u Bosni nijesmo nikada zaboravili, i ako se danas nijesmo sretno izrazili. Bilo je možda neumjesno predbaciti onima, koji su dosada u Bosni radili, da su vodili separatističku politiku u znaku autohtonstva. Još uvijek za Jevreje u Bosni postoji neko stanje *ex lexa*. I ja predlažem, kao što je rekao i sumišljenik Poljokan, da si svi Jevreji pribave što prije jugoslavensko državljanstvo. Onda neće više smjeti da bude razlika u političkom istupanju Jevreja. Bez sumnje, moramo da vodimo računa o dosadašnjim političkim faktorima u Bosni i Hercegovini, Srbiji, Hrvatskoj i Slavoniji. Zastupat će nas oni, koji nijesu politički kompromitovani, koji uživaju vlast, i imaju veze, a zastupat će nas u cionističkom duhu. Razumijem, da se u Hrv. morao zem. odbor cionističke organizacije proglasiti reprezentantom nacionálnih Židova, jer tamo nema nacionáliste, koji ne bi bio cionista. U Bosni su svi Židovi nacionálni i ako ima i nesvijesnih cionista. U Bosni ima Jevreja, koji sami od sebe žive jevrejskim životom, a da si o tom ne daju računa, Mi u Bosni držimo, da našim političkim radom ne ćemo nikad doći u konflikt s cionističkim programom.

Govoreći o općinama u Bosni ističe da i općine u Bosni ne stoje mnogo bolje od onih u Hrvatskoj, jer su organizirane po asimilatorskom uzoru. Židovima u Bosni uspjeh će lakše, da pretvore svoje općine u narodne, jer nema tih borba kao u Hrvatskoj. Medjutim postoji veliko pitanje između Sefarda i Aškenaza. Postoje razlike koje nisu trajne naravi. Sefardi održali su svu silu osebnosti našeg narodnog života i očuvali svoj sefardski kolorit. Naša je dužnost, da vodimo računa o toj osebnosti sefardskog življa. Mi smo se ogrješili o našu tradiciju i gledali, da potisnemo španski jezik, jer je ono najbolje oružje, da se održe Sefardi sve dotle, dok ne dodje pravo oružje, a to je jevrejski jezik. Danas su svi za fuziju, pa se tomu i nitko ne protivi, ali fuzija ne smije doći preko noći. Ako mi idemo za uščuvanjem naše tradicije, nijesmo jošte separatište. Molim, da naši sumišljenici budu širokogrudniji, da nikoga ne isključe iz rada, i da ne daju povoda, da se itko separira.

Da se vratim na politički program. Ne držim umjesnim, da se govori o lokalnoj politici. Neka se političko pitanje prepusti zemaljskom odboru, koji će se staviti u sporazum s vodećim ličnostima, da odredi program našeg političkog rada, za cijelu Jugoslaviju. To pitanje opsežno ne treba ovdje raspredati. Ako dodje do židovskih narodnih općina, uvjeren sam, da ćemo imati zajedničkih općina sa dva bogoštovna odjela, koji će odgovarati potrebama Sefarda i Aškenaza. Glede kulturnog i cionističkog rada potpunoma slažem se sa izvodima dr. Lichta, pa molim odbor, da govor doktora Lichta dade u štampu, jer sam uvjeren, da će taj govor ostati još 10 godina savremen, jer nećemo sve moći provesti. Govor taj ima da bude uzor za nacionálni naš rad i duševni fond, iz kojega ćemo crpiti direktivu za naš rad, te koji će nas očuvati od mnogih zabluda u židovskom i cionističkom smislu.

Dr. Altarac (Sar.). Prije svega moram nuzgrediće reći, da se moglo kod priredji-

vanja ove konferencije raditi oko toga, da se čitavoj konferenciji dadne više židovskog života. Tako se mogla prirediti izložba židovski knjiga i slika. Nadalje je akademska omladina mogla prirediti jednu večer židovskih arija i melodija, pa i športske vježbe, dječije igre. Zatim bi se moralo držati jedno predavanje o Palestini sa slikama, to bi više probudilo svijest židovsku i jače i zdravije bi djelovalo od svih ovih govora i diskuzija.

Govor i program druga A. Lichta moraju služiti kao smjernice. Ovaj program mora služiti putokazom, ako uopće ozbiljno hoćemo oživotvorenje naših ideala. Što Licht zahtjeva za galut, to je čisto palestinski rad prije povratka u Palestinu. Program je njegov radikalna promjena u čitavom smjeru našeg dosadašnjeg rada, koji je manje bio živ i korjenit, a više samo vanjski i pun osobne taštine.

Neka služi kao tračak nade Lichtu, kad mu rekнем, da je u Sarajevu bio jedan naš sumišljenik, koji slučajno sada ovdje govori, koji je u duhu njegova programa radio: vodio djecu u prirodu, stvorio ferijalne kolonije i budio smisao za onaj pravi, iskreni, inimni zajednički život.

Moje je uvjerenje, da ćemo za sve one ideje, koje su zastupane u programu, najviše naći razumijevanja, odjeka i suradnje kod širokih židovskih masa, kod spremnih židovskih radnika i kod odvažne i odlučne židovske radikalne omladine. Oni široki slojevi zanemarenog židovskog proletarijata i ona izrugana radikalna omladina daće prave pijonire za oživotvorenje naših ideala.

U tom smislu donošam slijedeću rezoluciju:

Neka zemaljska organizacija primi u svoj radni program i izvrši slijedeće važne potrebe i zahtjeve duha našeg vremena, pa da naš pokret ne bude birokratska zaposlenost i žurba, nego izraz nutarnjeg oduševljenja i duševnog korjenitog rada za renesansu židovskog duha.

1. Neka se stvori radni odbor, kojega će biti zadaća, da savjesno i intenzivno ispunjava, program, koji je iznešen od A. Lichta.

2. Potrebno je demokratiziranje i revolucijoniranje radne snage u galutu. Naročitu pažnju treba posvetiti onoj masi i omladini, koja je u svom srcu i svojoj duši pripravna, odlučna, spremna i odvažna. Rad u golutu neka bude koncentrisan u narodnim domovima. Rad i život u tim domovima neka bude iskren, srdačan i istinit. Židovsko radništvo i radikalna omladina moraju imati dostojno mjesto u tim domovima.

3. Potrebno je, da se u što više mjesta nalaze posebni povjerenici kao informativne osobe, koj će biti upćene o čitavom pokretu; zadaća je tih informativnih osoba, da upućuju narod o pitanjima židovstva u galutu, a osobito o palestinskim pitanjima (Hehaluc, Hapoel-Hacair i t. d.).

Ing. Oskar Grof (Sarajevo) ističe, da se potpunoma slaže sa izvodima dra. Lichta glede političkog rada, a osobito kulturnog rada, za koji nažalost nema radnika, koji bi ga i izvršili. Govornik tražio je poglavito riječ radi prilika u Bosni, jer želi, da pred ovu konferenciju stvarno iznese pravu istinu o radu u Sarajevu. Što su govornici iz Bosne iznijeli, prihvaćamo i mi,

no moramo konstatirati, da je rad u Sarajevu u oprijeci s razloženim načelima. »Spiritus agens« čitavog tog zasebnog rada je Vita Kajon, koga u javnome radu rukovode separatističke težnje. U tome radu sudjeljuje samo malen dio Sefarda, koji su veoma uplivni. Mi polazimo sa stanovišta, da danas moraju svi Židovi zajednički istupati. To je i s druge strane danas ovdje istaknuto, ali mi znamo, da se to u praksi ne provodi. Gospodin Lav Stern navada, da nije svaki onaj Cionista, koji se tako naziva i plaća »šekel« i ja to potpuno odobravam. Obzirom na iskustvo koje imam, nažalost moram da istaknem, da mi u Sarajevu, centru židovskog života u Bosni i Hercegovini, moramo da vodimo borbu protiv nacionálnih Židova. Mi nijesmo protiv Sefarda i njihovih institucija, no tražimo, da prestaje separacija, gdje nije bezuvjetno nužna.

Rabin dr. Urbach (Zemun) govori o uzgojnom radu i stavlja razne predloge, koje donosimo na drugom mjestu.

Nikola Tolnauer (Osijek), ističe, da nije svrha ovih govora dokazati, da je cionizam jedini pravi put, već bi morali pokazati način, kojim treba da radimo. Upoznali smo postulate naše, no ne znamo kako da ih ostvarimo. Predlaže s toga, da se ustroji povjerenstvo za organizaciju židovskih općina, koje će rezultat svoga rada znijeti pred konferenciju sviju općina, nadalje ustrojenje povjerenstva za polučenje ustavopravnog parlamentarnog zastupstva i konačno povjerenstvo za propagandu.

Rabin dr. Keller (Banja Luka) govori uvodno jevrejski, a onda nastavlja hrvatski o židovskom religiozitetu, koji je bitni sastavni dio židovskog mentaliteta. Treba to uzvati i tako shvatiti riječ Herzlovu: cionizam je povratak k židovstvu prije povratka u židovsku zemlju.

Albert Papo (Sarajevo): Nijesam došao s namjerom, da uzmem riječ, ali povodom debate o prijedlogu dra. Lichta iznešeno je pitanje o fuziji Sefarda i Aškenaza u Bosni. Nije bilo umjesno, da se o tom ovdje povede riječ, no kad je već to pitanje ovdje pretreseno, moram da istaknem da ne bi gospoda iz Hrvatske ponijela dojam, da su Sefardi krivi, što do fuzije doći ne može. Nijesam separatista, pa kao čovjek iz naroda, kojemu se sigurno ne može osporavati, da poznaje narod u Bosni znam, da se Sefardi ne protive fuziji, no ovi ne će fuziju s uvjetima. Kad nam braća Aškenazi dolaze s uvjetima, nije to više fuzija, jer kod fuzije uvjeta ne ima. Dođe li do fuzije, rado ćemo birati i našu aškenasku braću, a birat će se svakoga po sposobnosti. Mi smo o tom uvijek uvjeravali našu braću Aškenaze.

Konačno preporučio bi našim rabinima da ustroje svagdje hebrejske tečajeve, kako bi mladež naša naučila naš jezik.

Dr. Jacobi (Zagreb). Nerado govorim sada. Nisam ni kanio upustiti se u debatu, ali okolnosti me sile, jer vidim, da vlada shvaćanje, da je ova konferencija skupština za propagandu. To apsolutno nije. Ova konferencija se sastala, da vijeća, a ne da pravi propagandu; da stvara zaključke i da prema tim zaključcima izabrani organi vode propagandu. Ovdje ne treba ni u jednom pravcu propagirati. Posljedica je toga po mom mnijenju krivog shvaćanja bila, da je debata zalutala, da se nijesmo držali dnevnoga reda,

da nijesmo velik dio materijala, o kojem je trebalo raspravljati, pretresali. Dr. Licht iznio je referat. Taj referat sadržaje program. Programi su smjernice, direktive za zem. odbor, koji će biti izabran i koji se onda toga programa, tih direktiva u radu držati ima. Izvesti program, stvarati povjerenstva, utemeljiti institucije, sabirati za iste, to je stvar odbora — a u konferencijama pako nema mjesta o tim detaljima rada raspravljati. Nije se smjelo raspravljati na dugo i široko o ustrojstvu posebnih povjerenstva za jevrejski jezik. Trebalo je debatirati samo o smjeru, onom što sadržaje referat dra Lichta. Debata se bistri i ako se nije držala dnevnoga reda, nu gospodo jedinom moramo doći do zaključka, pa Vas molim, da davši zaključnu riječ gosp. dr. Lichtu u cjelosti program prihvatite, uvjereni da ne sadržaje ništa drugo nego smjernice.

Ja sam osvjedočen, da će se i ona gospoda, koja se nijesu bila u svemu sa programom složila, isti ipak u cjelosti prihvatiti. Navlastito moram dvoje istaknuti. Proizašlo je iz debate, kao da vlada shvaćanje jednoga djela da u političkom smjeru ovaj program sadržaje već pozitivne zaključke, kako se mi moramo u istinu držati prema vladama, odnosno prema vladi ove države. Istina je, u principu istaknute su u programu direktive, ali nije rečeno da se, kad bude nužde neće morati saslušati ponajprije i Židovi iz Bosne i Srbije. To je tako naravno, da gosp. Dr. Licht to nije ni primjetio. Time dolazim na drugo, da ima nekih neću reći protivština nego protimba između Aškenaza i Sefarda. Razumijem stanovište i jednih i drugih, ali kao objektivan, moram reći, da se po mojem skromnom mnijenju, ono što Sefardi naglašuju, imade i uvažiti. Ne traže oni separatizma, već da se uzmu u obzir pojedine osebujne prilike. A gospodo, budimo iskreni. Židovski narod puno duguje Sefardima. Sefardi su oni, koji su uvijek nacionalni karakter židovstva sačuvali. Nema gotovo Sefarda, koji bi rekao; ja sam Srbin ja sam Holandez, ja sam Bosanac, a to moramo honorirati, jer to je i za nas važno.

Taj snažni židovsko nacionalni element nesmiemo od sebe odbijati već moramo, da štujući njegove osebujnosti, zajedno s njime raditi.

Konačno dozvolite, da se osvrnem na primjetbu g. Dr. Levi-a u pogledu političkog rada. Istina jest, što g. Dr. Levi kaže, da smo naveli samo glavne crte rada, a da o delegatima nismo ništa govorili. Držim ali, da nitko zahtijevati ne može, da mu se priobće detalji rada užeg akcionog odbora svjetske organizacije. Moramo imati povjerenja u taj odbor, da će raditi čim većim marom, da postigne sve ono, što se postići dade: Kojim putem polazi, kako će raspravljati, skime će pregovarati — to moramo njemu prepustiti. Nepolitički bilo, da o takovim detaljima javno razpravljamo.

Vita Kajan (Sarajevo) izvodi na osobnu primjedbu, da ne će biti osoban, no želi da još jednom naglašuje, da se za do gledno vrijeme mora računati sa mentalitetom Sefarda. Mi svi ispovjedamo jedinstveni židovski narod, tek je metod rada drukčiji. Mi želimo, da se naš pokret razvija i produbljuje, te ne možemo dopustiti, da se cionističko shvaćanje monopolizuje od izvjesne grupe.

Dr. Licht u završnom govoru ističe, da je debata postala nastranom, jer se nije pravo shvatio predloženi program. Uočio je u programu, ono što mora da bude jedinstveno za sve Židove Jugoslavije, a ne ono, što ih luči. Nitko se nije izrazio, da zahtjevi sadržani u tome programu ne bi valjali za sve Židove u Jugoslaviji u svakome pogledu. Otklanja doduše svaki separatizam, ali i svaku šablonizaciju. Ispravno je to shvatio Vita Kajan. Ne valja zamjenjivati metodu s načelima. I ako je cionistička i narodna svijest osnovana na jednoj osnovci, klimatske, geografske i prilike sredine utječu, te se stvara raznolikost u židovstvu, kojoj se metod može da prilagodi uz jedinstvo principa. U jednoj naciji nema samo jednoga, već ima više naziranja. Narodna je svijest sinteza svega zajedničkoga u narodu. Rad treba da proizlazi iz te svijesti, da polazi s osnovke naglašavanja jedinstva našega istupanja. Naš je cilj, da odbacimo one karakteristike, što ih je galut nametnuo.

Krivo ima g. Mojsilović iz Beograda, kad tvrdi, da ova konferencija ne može stvarati zaključke valjane za Jevreje iz Srbije. I ako ovdje nema delegata iz Srbije, ne prijeći nas to ni malo u stvaranju okvira, u koji može da udje i Jevrejstvo Srbije, koje će moći zajedno s nama da izgradi politički i kulturni narodni život.

Polazi se s pogrešnoga stajališta da program sadržaje odredjenje konkretnoga rada, dok u istinu sadržaje samo smjerove, u kojima treba rad da se pokrene. Treba da se istakne jasno, da židovski narod u galutu nije potpunoma homogen. Istorija ga je rastrgla i teritorijalno i inače. Nikaki zaključak ne može da makne tih razlika. Hoćemo da stvorimo potpuno jedinstvo, ali treba da polazimo od onoga statusa, koji danas postoji. Respektujmo s toga zasebnu sefardsku notu, koja se emocijski različito očituje od ostalog židovstva. Dobro je bilo, te se to pitanje iznijelo, e da se pojmovi potpuno raščiste, jer je nejasnost naziranja nesreća za jedan pokret. Ima ih, koji su se zagrizli u ekstreme ne popuštajući ni zere od njih, a polazeći od krive tačke zašli su ravnim pravcem dalje jedni pored drugih, umjesto da se nadju u zajedničkoj židovskoj tački.

Stajalište g. dr. Kellera govornik respektira kao i svačije duboko uvjerenje, a znajući, da je židovska religija organski plod židovskoga duha, koji prema tome utječe na izgradnju židovskoga duha, iskazuje joj najveće štovanje. No neka rabini ne traže svom silom terorizovanje onih, koji su religijski malaksali. Ima u nas odvajanja u raznim pravcima, ali u cionističkoj organizaciji neka bude tolerancije, pa neka se izluči ono, što može da uskolēba naše jedinstvo. Židovski će narod, kojegod stajalište zauzeo pojedinac, znati dati religijske životu dolično mjesto i dolično štovanje.

Dr. Altarac neka ne nazire povredu ličnog duševnog integriteta u tome, da se izluči što nas dieli, kad se hoće da stvaramo jedinstvo. Slobodoumnost zahtjeva, da svaki dopusti, da uz njegovo naziranje mogu postojati i druga.

Imade ljudi, koji dobivši smjerove radu neznaju, kako bi radili, e da ih privedu u zbilju, već traže, da im se tačno u najtanje tačine odredi svaki korak. Ti će biti nezadovoljni s programom. No jedan program ne služi tome, da svaki korak odredi.

To će učiniti i predstavništvo organizacije i sumišljenici izvadajući program.

Osvrće se još na primjedbe o patrijotizmu, koji nije nikakovo altruističko čuvstvo, već samo druga forma ličnoga egoizma. Mi smo prosto dužni domovinu podupirati toga radi, jer od nje iščekujemo ličnu zaštitu i autoritet, koji će svojom snagom štiti mogućnost našega rada i naše saradnje za državu. Patrijotizam dakle nije nesebična odreka ličnih interesa.

Konferencija bila je prenatravana, ali je nužno bilo da se sazove. Svi priznaju, da se štošta mimoišlo; da je rad nedostatan. Obzirom na brzinu, kojom je konferencija sazvana nije sa moglo očekivati, da u detalje izradimo plan svega, što nas u radu čeka. Nije bilo dovoljnog kontakta sa Srbijom, a ni s Bosnom. Svaki zna, da ga nijesmo mogli naći, dok nas je rat priječio u radu i raskinuo veze.

Svih nas, a ne samo vodstva, dužnost je, da se te veze što jače izgrade, e da izadjemo organski vezani, ojačani iz te raskidanosti.

Dr. Rosenberger (Graz) pozdravlja srdačnim riječima u ime židovskog narodnog društva za alpinsku Austriju konferenciju, te joj želi najbolji uspjeh.

Slijedi referat Ing. Grofa o **preustrojstvu i proširenju organizacije** koji u izvadku donosimo.

Slavna konferencijo! U času kada započinjem sa obrazloženjem preinake organizacionoga statuta, koji je do sada vrijedio, pietetska mi je dužnost da se sjetim nezaboravnog pokojnika, druga i pobratima Bargioranca Erwina Krausza, čijemu inicijativnom i kodifikatornom radu imademo da zahvalimo postojećem statutu primljen na brodskoj konferenciji. Taj statut je u narednim konferencijama donekle mijenjan, ali ne bitno.

Jasno je i nedvojbeno, da ta postojeća pravila ne odgovaraju novoj političkoj konstelaciji i promjenjenom državnopravnom položaju, te da se zato u skladu sa novim prilikama, sa proširenim teritorijalnim i radnim djelokrugom moraju da mijenjaju. Time ne budi rečeno, da će ustanovljena nova pravila pružiti jamstvo za dosljedan i uspješan rad, ako mjesne organizacije, kojima ja u organskom savezu pripisujem najveću važnost, sve budu u duhu tih pravila, kao eksekutivni organi izvadjali čitav organizatorni i agitacioni, te odgojni rad na odgovarajući način. Veoma dobro žigoše sumišljenik A. Schwadron u časopisu „Der Jude“ rad tih mjesnih organizacija i navedeni članak može se mirne duše primjeniti i na većinu naših mjesnih organizacija. Cionisti uvijek stavljaju velike zahtjeve na vodstvo, na organizaciju, očekujući svakih osam dana neku osobitu vijest o novom uspjehu vodstva na političkom polju i t. d., a zapravo zaboravljaju, da oni svi skupno sačinjavaju organizaciju i da o radu svakog pojedinca ovisi napredak i uspjeh cjelokupnosti. Tu i tamo posjetiti koju makabejsku svečanost ili inu židovsku priredbu, od vremena do vremena darivati za nacionalni fond i po glasilima tražiti najnovije objave cionističkog vodstva ne znači još biti dosljednim cionistom i valjanim članom mjesne organizacije. Samo onda, kad svi članovi organizacije bez razlike budu svojim radom i djelovanjem potpomagali ovu malu grupicu ljudi, na kojima se do sada koncentrirao sav posao,

od najnižeg do najuzvišenijeg, i za koje prijeti opasnost da u nedogledno vrijeme ne će moći da izdrže naporan rad, samo onda, velim imaće predložena nova pravila vrijednost i u praktičnom životu. Žalim, da nam nije bilo moguće obzirom na prekratko vrijeme, koje nam stajalo na raspolaganju, delegatima predložiti odštampan nacrt predloženih pravila, kako je to u parlamentarnom životu u običaju, ali neka služi na umirenje, da je taj nacrt izradjen u posebnom odboru spremnih sumišljenika i u najskrajnje tančine promišljen i pretresen, te se nadam da, će u cjelosti biti danas ovdje primljen izrazujuć uz to i nadu, da će nova vlada ta pravila nepromijenjeno potvrditi. Pri izradbi statuta polazili smo sa stanovišta da svi Židovi u novoj državi SHS. sačinjavaju jednu nerazdjelivu cjelinu kao dio velikog židovskog naroda. I nadalje da ti Židovi, živeći u jednoj jedinstvenoj državi, u kojoj otpadaju sve dosadašnje državne i provincijalne granice, i prema vani i prema unutra, moraju jedinstveno da istupaju, jer to neminovno iziskuje njihov vanjski interes.

Podjeli u grupe, frakcije, federacije ne bi imali nikakvih izgleda na povoljan razvitak; ujedinjeni u zajedničku jednu organizaciju, bit ćemo jedan faktor u državi, preko koga se ne može lahke ruke preći na dnevni red. Računamo aproscimativno da će u Jugoslaviji obitavati jedno 100.000 Židova, dakle jedan prilično impozantan broj, ako se uzme kao jedinica. Složeni u jednoj čvrstoj organizaciji bili bi kao jedna mašina, koji mašinista — vrhovno naše vodstvo — jednim kretom ruke i poluge stavi u gibanje i koja nesmetana od vanjskih utjecaja i dobro sagradjena i održana besprekidno obavlja svoju funkciju. Kao daljnje ishodište za novi statut bila je neoboriva činjenica, da je cionistička organizacija, kao takova pozvana da vodi svu narodnu židovsku politiku, a zemaljski odbor saveza odista reprezentant volje narodne. Nema sumnje, da samo Židovi narodnjaci mogu da dižu glas na polučenje i obranu svojih prava. Svi narodni Židovi organizovani su do veoma malih neznatnih iznimaka u cionističkoj organizaciji. Dakle ovaj ne pripada samo pravo nego i dužnost da zastupa nacionalne Židove sve dotle, dok se u novom političkom životu ne osnuje Židovska narodna stranka na čvrstoj i trajnoj podlozi prema izvodima sumišljenika dr. A. Lichta.

Time cionistička organizacija u državi SHS postaje jedan politički faktor, koji će pred svim oblastima i zakonodavnim tijelima izići sa tražbinama i postulatima, koji su nam zajamčeni priznanjem kao nacionalnoj manjini. Židovi nenarodnjaci — asimilanti — nemaju kao narod — nego samo kao konfesija — da traže išta. Narodni Židovi okupljeni su u cionističkoj organizaciji, koja prema tome može i mora da zastupa vitalne interese židovskog naroda nove države.

Pri tom ne smijemo da zaboravimo, da će cionističko vodstvo od vremena do vremena odredjivati smjernice i putokaze za taj politički rad, a zadaća će mjesnih organizacija biti, da prema mjesečnim prilikama odredi svoje držanje u potpunom skladu sa cionističkim programom i našim narodnim interesima, izvršujuć pri tom a čno bezuslovno i bezuvjetno naredbe, naloge i direktive Saveznog Odbora.

Čitav sistem orgnizaacije zamišljamo si razdijeljen u slijedeća tijela:

Savezno vijeće, sastojeci se od delegata izaslanih od mjesnih organizacija, vrhovna je oblast čitave organizacije, koja odredjuje program rada i odredjuje eksekutivu i sredstva za taj rad.

Savezni odbor izvršujući je organ Saveznog vijeća i sastoji se od 21 člana, koji su uzeti iz svih dosadašnjih provincija

Ime čitave organizacije mijenja se prema gornjim izvodima u Savez Cionista Jugoslavije (predpostavljajući, da će sumišljenici iz Srbije, nakon sredjenih, prilika po izvodima jučerašnjim gosp. Mojsilovića u cjelosti se pridružili našoj jedinstvenoj organizaciji.)

Iz Saveznog odbora bira se radni odbor, čiji članovi moraju imati stalno boravište u sjedištu S. C. J. Ovo sjedište trebalo bi da bude u sjedištu centralne vlade. Ostaje ali za sada do daljne odredbe Saveznog vijeća u Zagrebu, budući da se tu nalazi grupa sumišljenika, spremnih, radnih, agilnih, te nije oportuno u tome pogledu sada ništa mijenjati, dok se političke prilike sasna ne srede.

U sjedištu organizacije izlazi i službeno glasilo organizacije „Židov“ dok je osnivanje drugih glasila vezano na privolu Saveznog odbora, da bi se tako zapriječilo uzaludno i nepotrebno trošenje sila. Sredstva za organizaciju moraju se primjereno da odrede, jer je inače uspješan rad nemoguć. Moraće se da namjestite plaćene sile, koji će vršiti posao kao svoj poziv a biti potpomagani požrtvovnim radom sumišljenika, koji su do sada dobrovoljno sav posao na se primili. Ako usporedite naše zahtjeve u materijalnom pogledu sa prinostima, koje članovi drugih organizacija, napose socijaldemokratske stranke, dopri našaju, priznati će, da ne tražimo ništa pretjeranoga ili nemogućeg, što svaki član organizacije, kome je do napredka i boljitka stvari stalo, ne bi rado i bez otpora dao. Radni odbor stoji u neposrednoj vezi sa mjesnim organizacijama, koje vode u svojem djelokrugu sav posao u smislu svrhe i ciljeva organizacije izraženih točno u statutu.

Rezimirajuć velim, da čitav statut imade u vidu centralizaciju čitavog rada do skrajnih konzekvencija. Ne zapostavljam pri tom težnje i zadaće mjesnih organizacija lokalne prirode.

Prema samoj prirodi stvari, kojoj imadem čast da referišem, materijal je suhoparan, obuhvaćen u zbyte redke paragrafa, nu nije mi ni obzirom na poodmaklo i veoma kratko vrijeme do nikakvih retoričkih efekata. Zato držim, da će najbolje služiti stvari, ako nakon ovog kratkog općenitog obrazloženja preustrojstva i proširenja naše organizacije predjem na čitanje novoga pravilnika, koji onda može da služi kao podloga za generalnu debatu, nakon koje će u čitanj paragrafa po paragraf uslijediti u specijalnoj debati i glasanju eventualno usvojenje istoga. Statut je nakon nekih malih promjena prihvaćen. Statut donijeti ćemo u slijedećem broju

Prijedlozi i rezolucije.

Dr. Jacobi predlaže slijedeću rezoluciju:

Zemaljsko Vijeće Saveza Cionista Jugoslavije traži, da se židovsko pitanje riješi i na mirovnome zboru prema zahtjevima svjetske cionističke organizacije:

1. Osnutak javnim pravom osigurane domaje za židovski narod u Palestini uz očuvanje prava nežidovskog palestinskog pučanstva i nežidovskih institucija.

2. Jamstvo, da jednakopravnost Židova i židovskog naroda u svim državama u pogledu političkih i građanskih prava ne smije biti suženo odnosno, da će biti podpuno provedeno u onim državama, u kojim dosele nije uzakonjeno.

Prof. Aleksa Szemnitz predlaže: U spoznaji velike propagandističke i uzgojne vrijednosti dobre židovske štampe i knjige:

1. stavlja Zem. vijeće na srce svim članovima Saveza, da moralno i materijalno podupiru svako nastojanje Zem. odbora, kojemu je svrha izdavanje dobrih knjiga, brošura, časopisa i novina.

2. drži Zem. vijeće, da Zem. odbor imade s najvećim pospješanjem pristupiti izdavanju zgodnih brošura, prijevoda klasičnih djela moderne židovske književnosti, da se mora pobrinuti za prikladno štivo našoj mladeži; nadalje, da svake godine imade štampati jedan narodni židovski kalendar. Ujedno daje vijeće oduška nadi, da će doskora opet izlaziti „Židovska smotra“. Sve ove publikacije, kao i udžbenike za žid. mladež, imade izdavati posebni nakladni zavod, kojemu također imade da bude svrha raspačavanje židovske literature na raznim jezicima, te žid. glazbenih i umjetničkih djela. Zemaljski se odbor Saveza imade pobrinuti za financijalnu i upravnu organizaciju ovog nakladnog zavoda.

3. zaključuje Zem. vijeće, da zvanično glasilo potpada nadzoru Saveza, a židovska glasila u Sarajevu i Beogradu imadu potpasti nadzoru mjesnih organizacija.

4. smatra Zem. vijeće potrebnim, da se sva pitanja, koja se tiču štampe i knjige, usredotoče u okviru Saveza, i da se povjere Zem. odboru, koji će saradnjom interesenata i uz pripomoć nakladnog fonda nastojati, da udovolji potrebi za dobrim židovskim štivom na hrv.-srpskom jeziku.

Gustav Seidemann stavlja ove predloge:

Da bi se mogle provesti sve one zadaće, koje nas čekaju u najbližoj budućnosti, a koje će omogućiti postignuće naših ciljeva, potrebna su velika materijalna sredstva. Suvišno je to obrazlagati. — Držim, da je najbolji modus, kako bismo došli do potrebnih sredstava, onaj, koji je u Prijedoru prihvaćen u obliku zaključka. Mi nećemo više da budemo upućeni na slučajne dohotke i prigodne dobrovoljne priloge, već moramo da nabavljanje potrebnih sredstava stavimo na jednu stalnu materijalnu bazu. U tu svrhu stavljam slavnoj konferenciji na prihvat predlog, da se zaključak prijedorskih Židova, koji traži, da svaki Židov imade doprinositi za izgradnju židovske domaje stalnim prirez u visini od 10 po sto svoga poreza, koji plaća državi, protegne na sve Židove.

2. Omladinci su bili prvi pobornici u našem pokretu. Tadašnji omladinci, to su naši današnji vode ovdje; a naši današnji omladinci, to su naši budući vode u Palestini. Stoga moramo toj našoj omladini posvetiti veliku pažnju.

Ja predlažem, da konferencija izabere odbor od tri lica, koji će se imati isključivo baviti omladinskim pitanjem i provesti

organizaciju svekolike židovske omladine u Jugoslaviji.

Dr. Glüecksthal predlaže:

I. Zemaljsko vijeće »Saveza cionista Jugoslavije« zaključuje, da se imade na sjedištu saveza stvoriti omladinski odbor, kojemu je zadaćom, da se organizuje jedinstveni cionistički rad u židovskoj omladini.

Pročelnik tog omladinskog odbora jest ujedno član zemaljskog odbora, a izabire ga sada zemaljsko vijeće, dok se ne stvori predstavništvo omladine. — Ostale članove tog odbora izabiru dosadanje židovske omladinske organizacije u sjedištu saveza.

Zemaljsko vijeće podjednako zaključuje, da Savez moralno i materijalno podupire rad omladine.

Dr. Altarae predlaže:

Neka zemaljska organizacija primi u svoj radni program i izvrši važne potrebe i zahtjeve duha vremena našeg, pa da naš pokret ne bude birokratska zaposlenost i buržoaska žurba, te zadovoljavanje častohlepja i taštine osoba. Naš pokret mora biti izraz nutarnjeg oduševljenja i duševnog korjenitog rada za renesansu židovskog duha.

Potrebno je stoga, da se program za budući rad zemaljske organizacije, koji je danas pročitao sumišljenik A. Licht, radikalno, čisto i odlučno izvrši i oživetvori.

Valja program (A. Lichta) predati u budućem zem. odboru jednom posebnom radnom, aktivnom, kulturnom, eksekutivnom odboru, koji će imati kao zadaću, da izvrši taj program.

Nadalje je potrebno, da se nacionalizira, demokratize i revolucionira život i duh u galutu. Treba naročitu pažnju posvetiti onoj širokoj masi i onoj radikalnoj omladini, koja je u svom sreću i svojoj duši pripravna, odlučna, spremna i odvažna. Gore spomenutom programu (budućeg rada zem. organizacije) neka se doda još i stvaranje narednih židovskih domova (Bet-am), koji će postati centrima pravog, živog, iskrenog i istinitog žid. života u galutu. Svi slojevi, sve različite grupe unutar židovstva, moraju u tim domovima biti priznate i zastupane.

Dr. Urbach predlaže u ime rabina:

a) rabini osnivaju središta za jevr. jezik;

b) dužnost je cionista naučiti jevrejski jezik;

c) svaka opština neka šalje mladiće i djevojke na nauk u Palestinu;

d) da se u svakom, ma i najmanjem mjestu, osnuje dječji vrt;

e) osnovati posebni Waad halašon, osigurati mu sredstva. Taj Waad izdavao bi naučne knjige i izradio naučnu osnovu za sve škole u Jugoslaviji;

f) osnovati u Palestini zavod za odgoj svih funkcionara narodnih općina.

Dr. Urbach predlaže:

Ima se osncevati zavod u Erec Jisraelu za odgoj učitelja, šoheta, hazana, vjeroučitelja i rabina za aškenaze i sefarde za židovske općine u Jugoslaviji u jevrejskom narodnom i religioznom duhu.

Rabini cionisti iz južno slavenskih zemalja predlažu, da se u buduću na našim konferencijama sa strane onih cionista, koji vladaju hebrejskim jezikom, isti ima-

du poslužiti hebrejskim jezikom, ako već ne kroz cijeli tok govora, a ono djelomično.

Predlog dra. Jacobia je jednoglasno prihvaćen, dok se drugi predlozi, nakon kratke debate upućuju novom odboru na riješenje.

U ime kandidacionog odbora razlaže Alfred Singer načela, koja su vodila odbor pri kandidaciji ličnosti za novi odbor te moli, da se predloženi odbor per acclamationem izabere. Pošto predlog nije jednoglasno primljen, obavlja se izbor poimeničnim glasovanjem. Izabrani su predsjednikom zemaljske organizacije dr. Hugo Spitzer (Osijek), potpredsjednicima dr. Moriz Levi (Sarajevo) i dr. Ivan Jacobi (Zagreb), tajnicima Rikard Herzer i dr. Robert Glüecksthal (Zagreb), povjerenikom za narodni fond Mirjam Weiller (Zagreb), blagajnikom Simo Spitzer (Zagreb), odbornicima dr. Aleksander Licht, Lav Stern, Alfred Singer (Zagreb), inž. Oskar Grof, dr. Samuel Pinto, Isak Salom, Albert Albinun, Vita Kajan, Moise Montilja (Sarajevo), Gustav Seideman (Prijeđor), dr. Isidor Hermann (Lipik-Pakrac), dr. Oskar Spiegler (Brod), dr. Edmund Fischer (Osijek). U revizijski odbor izabrani su: Josip Kraus, David Spitzer, Simon Kron (Zagreb), Julijo Singer (Sarajevo) i Isak Alkala (Bjelina). Rezervirano je mjesto potpredsjednika i 4 odbornička mjesta za Srbiju, koja će srpska cionistička organizacija popuniti.

Dr. Hugo Spitzer srdačnim riječima zahvaljuje na izboru, te ističe, da ga izbor veseli iz stvarnih i osobnih razloga. On je stajao na čelu organizacije u vrijeme, kad još nije bio tako povoljan položaj pojedinog cioniste. Sad, kad je židovska narodna svijest prodrila sve slojeve židovskog naroda u Jugoslaviji, bit će nam rad lakši i uspješniji. Ne može da se obveže, da će provesti program, koji je razložen po dru. Lichtu, kojemu u svoje i u ime konferencije najsrdačnije zahvaljuje na velikom trudu oko izradnje ovog programa, no učinit će sve, što mu je moguće. Zatim ističe, da mu je ugodna dužnost, zahvalit se zemaljskoj vladi i povjereniku za nastavu, g. M. Rojcu, za prepustanje dvorane. Mi nismo time našli samo skrovište, već u činjenici, da nam je vlada prepustila dvoranu, leži toliko velika moralna satisfakcija, da ju ne možemo dosta visoko cijeniti.

Sumišljenike, koji se nakon ove velične manifestacije vraćaju svojim kućama, pozivlje, da porade najintenzivnije oko ostvarenja po nama prihvaćenog programa. Konačno izrazuje nadu, da ćemo na slijedećoj konferenciji, združeni sa braćom iz Srbije, moći pred izaslanike židovskoga naroda stupiti s lijepim i povoljnim rezultatom.

Dr. Mondshein zahvaljuje u ime delegata dru. Spitzeru na lijepom i objektivnom vođenju rasprava.

Pjevanjem Hatikve i oduševljenim klicanjem židovskome narodu i njegovim prvacima, završena je konferencija.

Na večer priredio je odbor delegatima i gostima u čast komers u velikoj dvorani Gradjanske Streljane. Izvadanje programa preuzela je Judeja i B'not Cion. U ugodnom raspoloženju ostali su delegati do rane zore na okupu.

Zagreb. Jevrejska konferencija. Na 5./I. o. g. na večer održali su cionistički delegati-hebrajisti posebnu konferenciju, u kojoj se govorilo o hebrajiziranju jugoslavenskih Židova. Govorilo se isključivo jevrejski. Predloge su iznijeli i opširno obrazložili gg. Dr. Moric Levi, Dr. Mojsije Margl, Dr. H. Uhrbach, Dr. M. Frankfurter i Dr. P. Keller. Svi su predlagači bili jednog mišljenja, da je dužnost sviju rabina da podučavaju djecu u jevrejskom jeziku sa ciljem, da djeca jezik posvema nauče. Valjalo bi uz finansijsku podporu Saveza židovskih općina — čim se taj osnuje — obrazovati kod nas jedan Vaad Halašon, koji bi se brinuo sa uvodjenje jevrejskih tečajeva, izdavanje jevrejskih naukovnih knjiga, uređenje jevrejskih dječjih vrtova, izobraživanja učiteljica za te dječje vrtove itd. Prisutni zastupnik Zemaljskog odbora, Lav Stern, obećao je, da će Z. O. te predloge nastojati što prije i temeljitije provesti, u koju će svrhu nastojati, da se Vaad Halašon doskora konstituiše.

Iz Jugoslavije.

Naši delegati na londonskoj konferenciji. Srpski sanitetski kopetan g. dr. David Albala i g. Lav Stern otputovali su kao zastupnici Saveza cionista iz Jugoslavije, na svjetski cij. kongres u London.

Допис из Београда. У петак 28. XII. 1918. год. одржаше београдски Јевреји прву конференцију после четири године тешке душевне потиштености. Непосредни повод конференцији дали су јеврејски народни прваци из југославенских земаља и то следећа господа: Др. Хуго Шпицер, председник југослав. цијон. организације и Јеврејске Општине у Осеку, Др. Мориц Леви, главни рабинер у Босни, Др. Иван Јакоби, адвокат из Загреба, Др. Вита Алкалај, адв. из Сарајева, Др. Урбах, рабинер из Земуна, Др. Александар Лихт адв. из Загреба, Др. југ. Самуел Пинто, санд. југ., Вита Каян и Алберт Абинун трговац, сви из Сарајева.

Господин Соломон Авриел, преде Београдске Јеврејске Општине, отвара конференцију у 3 часа по подне тиме, да је циљ конференцији, да да прилику горе поменутој господи, да дођу у додир са овдашњим Јеврејима и да изразе своје жеље и погледе за јеврејску народну ствар. Пошто су господа представљена Београђанима, устаје Др. А. Лихт и јевгровитим а пуним доказа речима, обраваже потребу организације Јевреја у на, родну целину, па да се удружени свугде и што јаче истакну за своје народне интересе. Организација треба да се спроведе у три правца. 1. Национално-политичка организација. — Њоме ће Јевреји да дају израза својој националној свести, да себе признају као нацију, да оснују „Јеврејску Политичку Групу“, која ће бити део „Јеврејске Политичке Групе у Југославији“, с правом одашиљања једног или сразмерног броја својих представника у Уставотворну Скупштину, а доцније у Централни Парламенат и да оснују свој јавни орган. 2. Цијонистичка Организација Њу треба обновити као део Цијонистичке Организације у Југославији и која ће као део светеке Цијонистичке Организације одржати везу с јеврејским народом у целом свету. 3. Савез Јевр. Народних Општина у Југославији. Тај ће се старати

за културни одгој Јевреја подизањем је врејских народних школа, средњих и учитељских школа, затим имаће да се стара о одржању вере итд. Говор Др. А. Лихта примљен је општим одобравањем.

Г. Шемаја Демајо, адв. из Београда, поздравља госте у име београђана; говори похвално о урођеној слободи српског народа; наставља, да се Јевреји у Србији (само услед своје неактивности нису користили датим им правима. Прима програм Др. Лихта.

Др. Вита Алкалај захваљује за искрен поздрав. Износи потребу политичке организације. У Босни је то већ учињено и даје одличне резултате. Ако се сви Јевреји из Југославије организују у једну политичку групу моћи ће се још више постићи.

Г. Гаврило Леви, адв. из Београда слаже се са говором Др. Лихта, сем у питању о школама, јер су јеврејске општине већином тако мале, да не могу своје школе издржавати. Говорник констатује у даљњем разлагању пораст антисемитизма.

Г. Сал. Авриел, председник Јеврејске Општине у Београду, примећује, да ће све учинити за повољно решење школског питања.

Др. Леви, надрабин, указује на потребу јеврејских народних школа и цијон. организације ради националног одгоја Јевреја.

Др. Давид Албала из Београда, говори, како нас је потреба овде сабрала. Осећамо да смо део народа растуреног по целом свету. Моли београдске Јевреје, да напусте своју тесногрудост, и радостан је што сви примају идеју о организацији (одобравање).

Др. Ал. Лихт са задовољством констатује, да се идеја о организацији прима и уз бурно одобравање одушевљено упућује београдске Јевреје на рад.

Г. Исак Леви, адвокат из Београда, хвали толеранцију Србије, слаже се са организацијом.

Госп. Сима Алкалај, ђак—наредник, вели да цијонизам није последица антисемитизма већ импулс народне свести. Продужује пун одушевљења за јачу агитацију цијонистичке идеје.

Г. Вита Кајон, сматра да је добро што се са организацијом почиње, она је неопходна и то што пре. Подетиче на што живљи рад.

Г. Шемаја Демајо, вели да само техничке тешкоће спречише београдске Јевреје, да учествују на цијонистичкој конференцији у Загребу, али ускоро ће београдски Јевреји наћи прилику да манифестују своју солидаривет са осталим Јеврејима.

Пошто су господа из Југославије напустили конференцију, београђани донесу одлуку, да се за недељу 30. XII. 1912. закаже шира конференција, која ће избрати „Извршни Одбор“ ради спровођења Организације.

На конференцији од недеље 30. XII. 1918. г. у синагози „Онег Шабат“ учествовало је до 140 београдских Јевреја свију класа. Конференцију је отворио г. Сал. Авриел, предс. београдске јеврејске општине. Пошто је његов избор за председника конференције потврђен, и изабран секретаријат, представља г. председник нашу милу браћу из Босне и то:

Др. Виту Алкалаја, Виту Кајона, Др. Пијнта и Алберта Абинуна, сви из Сарајева:

Г. Вита Кајон узима реч и са јаким полетом мијели износи, како се сада у борби за јеврејски народ ангажовао цео свет. Од 19. века води се борба за слободу свих народа; у њој су учествовали и Јевреји преко цијонистичке организације, али су данас потребни шири слојеви Јевреја за потпуну народну слободу. Балкански Јевреји „Сефарди“, део су јединственог јеврејског народа, они су, шта више, врло значајна грана тога народа, но на жалост до сада, као одсечена грана бива сока. Вера, обичаји и традиције губе се, потребна је народна свест, да као кохезија дејствује на растурене делове. У политичкој борби не треба више да буду прирепац другима, него да се сами бране и штите своје интересе. У Босни је то већ тако. Тражи, да се нац.-политички организујемо као део земаљске организације, у противном учиниће се и без српских Јевреја. Моли да се напусте зајевеце и да се приступи озбиљном раду. Говор примљен је уз одобравање свих присутника.

После њега Др. Давид Албала говори, како је од стране Српске Владе пошлат у Сјед. Државе, да заинтересује тамошње јавно мњење, а напоје Јевреје за праведно уједињење Југославена. Сретан је што му се тада дала прилика, да у највећем јеврејском центру — Њујорку, где живи 1.500.000 Јевреја, осети шта то значи јеврејски живот и јеврејски народ. Кратким али јасним потезом износи историјски преглед Јевреја у Америци, Шпанији у средњем веку, Пољској и Русији. У Америци су Јевреји моћан фактор на свакој грани културног, економског и политичког живота. У Енглеској, Француској и Италији Јевреји нису заостали за својом браћом из Америке. Продужује како је Енглеска Влада прва признала јеврејски народ као нацију са правом домовине у Палестини, а одмах је затим то и Српска Влада учинила једним писмом од 27. XII. 1917. год. упућеним њему — Др. Албали, преко г. Др. Миленка Веснића, министра и шефа ратне српске мисије у Сјед. Државама. Пошто је тај историјски докуменат прочитао, настаје одушевљено клицање „Живела Србија и Српски Народ“. Др. Албала наставља, да је утицај Јевреја на догађаје у Европи неоповргнута чињеница, да су они силне услуге учинили културном човечанству, и да су културни народи Европе увидели, да такав народ има способности и права за самосталну егзистенцију, признавши му право на домовину — Палестину, те ће се после 2000 година опет да вије јеврејска застава на капији обећане земље. Ту Др. Албала развија јеврејску заставу. Узбуђењу не би краја, многима грунуше сузе на очи а г. Ираил Ешкенази прилази у сузама и љуби заставу. Једним апелом пуним емфазе позива Јевреје на народну ствар. Дуготрајним повлађивањем наградише слушатељи говорника за леп реферат.

Затим се прешло на избор десеторице за „Извршни Одбор“ у који се једногласним избором ушла следећа господа: Др. Исак Алкалај, рабинер, Игњат Шланг, рабинер, Шемаја Демајо, адвокат, Др. Давид Албала, Корнел Хоровиц,

штампар, Мориц Демајо, чин. Мин. Унутрашњих Дела и Леон Папо, правник. За чланове замењенике једногласно су изабрана ова господа: Др. Аврам Фархи, Моша Ј. Алкалај, адвокат и Алфред Шатнер, банкарски чиновник.

Др. Албала предлаже резолуцију која обухвата следеће: 1. Сазив великог народног збора; 2. Издавање листа у Београду; 3. Оснивање нац.-политичке организације као оне у Југославији; 4. Оснивање национално-културне организације као део земаљске организације; 5. Појачање и проширење цијонистичке организације као део земаљске и светске организације; 6. Чланови „Извршног Одбора“ одговорни су за свој рад својој савести и конференцији београдских Јевреја сазватој на истим начелима. Резолуција се прима једногласно.

Позивајући се на 2. тачку резолуције, Др. Албала предлаже оснивање фонда за лист, и моли да се одмах одпочне са прикупљањем прилога. Уписано је 11.700— круна, а затим је конференција закључена.

Ради припреме око обнове грађанске цијонистичке организације, сакупише се старији чланови и чланице „Гидеона“ у синагози „Бет Лиераел“ 2. I. 1919. године.

Госп. Вита Кајон, неуморни национални радник из Сарајева изнео је леп преглед о стању цијонизма у опште, скрепнуо пажњу на њу озбиљност рада на цијонизму, као и начин рада. Тражи, да се обнови цијонистичка организација и успостави веза са осталим цијонистичким земаљским организацијама. Докле се организација не обнови, да се образује привремени одбор, који ће најнужније послове обављати. Говорник је одушевљено поздрављен а затим председник „Гидеона“ обећава, да ће дужност привременог одбора примити на себе Управа Гидеона. Тиме је састанак закључен.

3. I. 1919. год. одржана је конференција јеврејских девојака из Београда, на којој је усвојена идеја о оснивању Јевр. Девојачког Друштва. Коначно конституисање извршиће се у недељу 6. I. 1919.. па ћемо Вам после тога послати исцрпнији извештај.

Osnutak Židovskoga narodnoga društva u Zagrebu. Dne 26. siječnja 1919. održana je u Gradjanskoj streljani javna skupština u svrhu osnutka narodnoga društva. Dr. I. Jacobi otvorio je sa nekoliko toplih pozdravnih riječi skupštinu i pozvao prisutne, da se začlane. Nakon pročitane osnove pravila, razvila se živahna debata o programatičnim i tehničkim ustanovama osnove. Predložene su neke preinake, a iza toga prihvaće a su jednoglasno pravila. Putem tajnoga glasovanja izabran je slijedeći odbor: Predsjednik, dr. Hugo Kon; podpredsjednici, dr. Dragutin Zwieback i Julio König; tajnici dr. Hugo Bauer i David Spitzer; blagajnik Jakob Lachmann; knjižničar, prof. Aleksandar Szemnitz; kućanin Josef Cohen. Odbor: Klara Barmaper-Jacobi, Slavko Deucht, Edmund Fuchs, Dr. Rudolf Grünfeld, Dr. Gustav Heinrich, Albert Hirschler, Jo ip Hoffman, Makso Kandt, Josip Kraus, Simon Kron, inžinir Zlatko Rosenberg, Dr. Lavoslav Schick, Hugo Schlesinger, Hilda Stern, inžinir Milan Rojan. Revizionalni odbo: Emil Bornstein, Šandor Schneller, Žiga Schul-

hof. — Predsjednik Dr. Kon zahvaljuje se toplo na iskazanom povjerenju. Predsjedničko mjesto smatra u prvom redu nametnutom dužnošću, a onda tek čašću. Što se programa tiče, taj nam je dan u dalekosežnom programu, što ga je razvio Dr. Licht na zemaljskoj konferenciji. Taj program, kao što je posve naravno, usvaja i narodno društvo. Pravila su tek okvir, unutar kojega će se kretati rad, a nastojanje će odbora biti, da taj rad bude pun sadržaja. — Na samoj skupštini začlanilo se 130 osoba. Daljnje prijave prima odbor. Upisnina iznosi 5 kruna, mjesečna članarina 2 krune, a utemeljiteljni prinos 500 kruna, koji se iznos plaća ili na jedan put ili u roku od jedne godine. — Skupštini prisustvovao je odlični gost u osobi gosp. Dra. Albale, kapetana srpske vojske, koji bi po predsjedniku i skupštini toplo i burno pozdravljen. Iza dnevnoga reda predočio nam je g. Dr. Albala majstorskim riječima, u jednosatnom govoru, osnovu i zamašaj cionističkoga pokreta. Dojam je bio vanredan.

Osnutak mjesne cionističke organizacije u Zagrebu. Brojno posjećenu skupštinu otvorio je dne 26. siječnja 1919. podpredsjednik cionističke organizacije Dr. I. Jacobi. Iza toga pročitana je osnova poslovnoga reda, koja bi bez promjene po skupštini jednoglasno prihvaćena. U odbor izabrani su: Predsjednik, Dr. Gejza Frank; podpredsjednik, Dr. Walter Rendi; blagajnik, Leo Friedrach; odbornici: Dragan Kastl, Gabriel Meov, Hilda Freiburger i Vladimir Donner. Predsjednik Dr. Frank zahvaljuje se u ime odbora na iskazanom povjerenju i u kratkim potezima razvija program, koji će ići za ostvarivanjem najvažnijih zadaća i pitanja.

Bilu — plijoniri u Zagrebu. Ponavlja se pokret iz osamdesetih godina. Mladići u dobi od 15 do 25 godina, ovladani čežnjom za Erec Jisraelom i željom, da napokon zbace galuf, ne mogu da dočekaju uređenje židovskoga pitanja i prometnih prilika, dadoše se na put, da se sred najvećih neprilika i poteškoća probiju do Palestine. Dosele ih 90 prošlo kroz Zagreb na Rijeku, da se tamo ukrcaju za Palestinu. Većinom su iz Radoma i okolice. Stotine židovskih mladića iz Poljske, čeka u Beču, da pođu istim putem. Hiljade ih čeka u Odesi na lađu, koja će ih odvesti u zemlju otaca. Sve naše organizacije nastoje djelovati onamo, da se iseljivanje provodi sustavno, da se ljudi prijavljuju Centralama za emigraciju i da čekaju odande upute. Znamo, koje opasnosti prijete našem Jišubu, ako bi mnogo hiljada našega naroda ustalo, da bez priprave, bez osnove i bez kontrole navale na palestinske luke. Nu tko je gledao ove mladiće, nije imao srca, da im išta prigovori. Oni idu da sudjeluju u radu oko obnove Zemlje već u prvim počecima; hoće da pomažu u svladavanju prvih i najvećih poteškoća; ići će onamo, gdje će ih najviše trebati i radit će one poslove, koji će biti najnužniji. Oni ne biraju i ne traže nikakvih udobnosti i ugodnosti za sebe. Tko može, ići će u školu, tko ne može, gradit će ceste, tući će kamenje. Velike poteškoće ne će ih ni zastrašiti, ni razočarati. Znadu, što ih čeka. I što će veće biti poteškoće, tim više će se veseliti svojem radu. Oni ne doprinose svome narodu nikakvih žrtava. Naprotiv: sretni su, da će smjeti raditi. Tko

ih je slušao ovako govoriti, tko je vidio sveti plamen u njihovim očima, tko je osjetio njihovu ljubav, njihovo oduševljenje i njihovu spremnu odlučnost, taj je osjetio ponos, što pripada njihovome narodu. I taj znade posve pouzdano, da ćemo u Palestini sagraditi židovskom narodu središte, koje će biti dostojno njegovih graditelja.

Dar. Odvjetnik dr. Oskar Spiegler u Brodu položio je kod mjesne cionističke organizacije u Brodu svotu od 4100 K predane mu prigodom vansudnog izravnjanja jednog spora po jednoj stranci, koja neće da joj se znade za ime.

Srebrni pir. Naši sumišljenici, supruzi Hugo i Anica Selinger u Brodu n/S. slavili su ovih dana srebrni pir. Tom zgodom pristupili su mjesnoj organizaciji kao član utemeljitelj sa 500 K. Čestitamo!

Osnutak židovskog djevojačkog društva u Vukovaru. Dana 12. siječnja 1919. obdržavala se u ovdašnjoj židovskoj pučkoj školi, konstituirajuća skupština židovskog djevojačkog društva „Morija“ u Vukovaru. Nadošlo je oko 50 židovskih djevojaka i kao gosti zastupnici mjesnog židovskog narodnog odbora.

Skupštinu je otvorila poslije 3 sata, u ime sazivajućeg odbora gđica, Mira Müller, koja ističe veliku zadaću novoga društva, te razlaže način, kojim misli, da će se ciljevi društva postići.

Iza pročitavanja pravila, koja su bez promjene jednoglasno primljena, izabran je sljedeći odbor:

Predsjednica: Mira Müller. Podpredsjednica: Hella Bresslauer. Tajnica: Hedwiga Bader. Blagajnica: Marija Spitzer. Knjižničarka I. Risa Weiner, Knjižničarka II. Olga Steiner. Cenzorica I. Saida Wellisch. Cenzorica II. Ada Klein. Revizorica: Hermina Winter. Lijepim riječima zahvaljuje se predsjednica u ime novo izabranog odbora na povjerenju mu časti, te izrazuje uvjerenje, da će društvo živim radom nastojati da udovolji svojoj zadaći.

Nakon što je predsjednik mjesnog odbora, gosp. Sigmund Frank, izrazio u ime mjesnog odbora svoje veselje na lijepom toku ove skupštine, u kojemu vidi jamstvo za uspješni daljni rad, zaključuje predsjednica skupštinu. Pjevanjem Hatikve završena je ova lijepa skupština.

Osjek. Koncert Fritz. Kapelnik ovdašnjeg Hrv. narodnog kazališta, sumišljenik Lav Fritz, priredio je dne 11. o. mj. u kazalištu svoje kompozicijono veće, gdje je iznio veće skladbe za orkestar, glasovir i pjevanje. Najveću našu pažnju pobudile su „Varijacije staro-židovske pjesme Hatikvah“, koje su nam pružile dokaz, koliko još neiscrpljeno blago leži u našoj narodnoj pjesmi. — I kao produktivan i kao reproduktivan umjetnik pokazuje ovaj naš mladi snmišljenik nedvoumno, da posjeduje ogroman muzički talenat, te mu želimo, da mu na trnovitom putu glazbenika procvate što više ruža. Napose mu preporučujemo i stavljamo na srce, da se svim marom i darom posveti studiju naše narodne i pučke glazbe, koje je polje još gotovo posve neobrađeno. Prvi njegov pokušaj na tom polju neka mu bude poticajem, da i dalje pokroči putem, kojim je pošao. — Skladatelj je po društvima „Mirjam“ i „Bar-Giora“ na otvorenoj pozornici pozdravljen kratkim zanosnim go-

vorom i nadaren velikim srebrnim satom i lovor-vijencem, okićenim židovskim narodnim bojama.

Otvorenje „Židovske čitaonice. Dne 15. o. mj. otvorena je čitaonica u dvorani židovske bogoštovne općine. Čitaonica opskrbljena je svom židovskom publicistikom u hrvatsko-srpskom, njemačkom, mađarskom i francuskom jeziku, te većim dnevnicima i kulturnim i socijalnim revijama Jugoslavije, Njemačke, Mađarske, Austrije i Češke. U koliko to materijalna sredstva dopuštaju uredit će Čitaonica i odgovarajuću židovsku knjižicu. Čitaonica je otvorena svaki dan čitavo poslije podne. Povodom otvorenja, priredila je čitaonica za svoje članove popodnevu čajanku sa predavanjem, narodnim popijevkama i instrumentalnim produkcijama u narodnom stilu, te slobodnom zabavom.

Mirko K.

Pakrac. Ovdje je dne 13. prosinca 1918. u petak na večer održana žalobna služba božja za žrtve galicijskih pogroma, a u nedjelju dne 22. prosinca održan je sastanak, na kojem je u kratko Dr. Schein prikazao stanje galicijskih Židova nakon pogroma, a nakon toga je prihvaćena slijedeća rezolucija:

„Židovski građani Pakraca i Lipika skupljeni na sastanku, dne 22. prosinca 1918. jednoglasno i najoštrije osudjuju izgrede protiv Židova u Galiciji, te izraznu saučeeće stradalim žrtvama, a svoje zgražanje nad nevino prolivenom krvi, te se nadaju da će zapadnoevropejske civilizovane vevlasti znati, da nevinim žrtvama galicijskih pogroma pribave zadovoljštinu u času, kada je pobijedilo na čitavom svijetu načelo ravnopravnosti, demokracije i zaštite manjine.

Za žrtve pogroma u Lavovu i po csta- loj Galiciji sabrano je u Pakracu i Lipiku 1490 K.

Brčko. Uvidjajući potrebu organizacije sastali su se dne 11. ševata 5779. (12./1. 1919.). Jevreji grada Brčkog, te zaključili pristupiti Savezu cionista. Za vođenje organizacije izabran je ovaj odbor: Predsjednik: Salamon I. Alkalay; potpredsjednik: Jos. Hubert; tajnik: David Levi; blagajnik: Leon Kattan; odbornici: Hugo Hoffmann i Leo Papo.

Sa skupštine je poslat, u znak povjerenja, brzojavni pozdrav sumišljeniku gosp. Ing. O. Grofu, kojom je prilikom istaknuta volja za ujedinjenje aškenaza i sefarada.

Dubrovnik. „Šekel dan“ Dne 25. prosinca pr. godine pozvao je povjerenik cionističkog saveza za Dubrovnik, gosp. Salomon Tolentino skupštinu u školi Bogoštovne Židovske Općine. Gosp. Tolentino pozvao je sve prisutne, da se pridruže sada aktualno postaljoj akciji cionizma.

Ganutljivim riječima spomene mnogobrojne pogrome, na kojim su toliki Židovi izgubili život, pa protestira proti tim činovima u eri oslobođenja naroda.

Na koncu pozvao je sve, koji se priznavaju članovima židovskoga naroda, da iz svega srca, svakom prigodom pokažu kao dostojni sinovi svojih praotaca, koji su težili za Cijonom i nek dadu što moguće višu i izdašniju materialnu i moralnu pomoć ostvarenju ideala cionizma.

Iza govora pregje se na izbor mjesnog odbora, te su bili izabrana 3 člana a istodobno izabran je jedan delegat za zemaljsku konferenciju.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskog naroda. — Žid. narodni fond utemeljen je na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 10. milijuna krana. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1917. oko 2 i pol mil. krana.

Adresa za dopise: Petrinjska ulica br. 22. prizemno. Uredovno vrijeme od 9 do 12 prije podne i od 2 do 5 poslije podne. — Novac se šalje na Banku za trgovinu obrt i industriju d. d. Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom svrhe.

Nahum Sokolov.

Tko pozna Nahuma Sokolova, tko prati rad toga muža, čudiće se kad sazna, da je Sokolov već šesdeset godina star. Pa ipak taj čovjek, kojega smo uvijek vidjeli ondje, gdje je trebalo raditi i koji i danas stoji sred velikog političkog rada, slavio je 10. januara šezdeseti svoj rođendan. Ne treba tek da s mnogo riječi prikazemo veliko znamenovanje Sokolova za cionistički pokret i za židovstvo u opće. Možemo mirno reći da cionističko intezivni rad ispunjava cijeli njegov život. Neprocijenljiv je njegov rad oko osvještavanja židovskoga naroda, a neprolazne su zasluge Sokolova kao jevrejskog publiciste i propagatora jevrejskog jezika i njegove literature.

Nema grane unutar židovstva i unutar cionističkog pokreta, kojoj nebi Sokolov poklonio svoju pažnju, koja nebi njega zainteresovala. Tako je samo po sebi razumljivo, da je Sokolov već od prvoga dana propagirao za židovski narodni fond, da je svakom zgodom promicao interese njegove na skupštinama i u časopisima. A osobito u zadnje vrijeme razvio je veliku propagandu za narodni fond, koji će iza mirovne konferencije morati da ostvari velike svoje zadaće.

Čini nam se stoga da radimo u duhu Nahuma Sokolova kad šezdesetgodišnjicu njegovu proslavimo na taj način da što veća sredstva privedemo narodnom fondu. Uprava je narodnoga fonda zaključila, da upiše Nahuma Sokolova u zlatnu knjigu židovskog narodnog fonda i to što većom svetom. Molimo stoga naše sumišljenike da bi u tu svrhu skupili što veći iznos da time dostojno proslavimo prvaka svog.

Izkaz darova

Za vrijeme od 25./XII. 1918.
do 14./I. 1919.

Samooporezovanje.

Zagreb. Greta Hochsinger 4.—, Lili Blau 2.— 6.—	
<i>Škrabice.</i>	
Derventa. M. Hartenstein 110.—, S. Baruch 14.—, I. L. Pesach 12.—, H. Gaon 12.—, Jos. Hajon 11.—, Juda Pesach 8.—, Jak. Buhalter 5.—	172.—
Banja Luka. S. Nachmias 41.54, B. Nachmias 32.—, Mela Poljokan 54.—, Šari 9.50, Raši 8.50, Flora 20.—, Ela Herzler 12.—, H. Salom 13.64, E. Panzer 16.—, I. Levi 6.30, „Deborah“ 52.50, Pepi Poljokan 34.02	300.—
Bos. Građiška. Jos. Spitzstein	50.—
Travnik. Nina Salom	31.10
Sarajevo. B. i L. Samokovja	8.12
	561.22

Zlatna knjiga.

Daruvar. Na čajanki sakupljeno na upis u zlatnu knjigu „Estere“	150.—
Zagreb. Za zlatnu knjigu „Nahum Sokolova“ Hilda Stern za iskuplj. želju 20.—, Malvina Müller 5.—, Bruno Prister sak. 22.—, N. N. 100.—, Na zaručama Dr. Pulgram-Schlossberger sakup. 155.— Pavao Schwarz 3.—	305.—

Bjelovar. Prigodom Beritmile u kući Mirka i Else Jungwirth sakup. za zlatnu knjigu N. Sokolova	60.—
Šabac. Alb. Koen „za Sokolova“	350
Bos. Šamac. Za „N. Sokolova“ sakupio Sade Pijade 138.—, Sado Levi 106.—, A. Mizrahi 100.—	344.—
Mostar. Po Eli Grof daruju za „N. Sokolova“ po 10.—, Jakob Engel, Dana Engl, Sal. Altaras, A. Altaras, S. I. Altaras, po 5.— Ela Grof, po 4 J. Altaras, R. Schönwald, po 2.— Jak. D. Salom, D. Salom, Emil Rosenfeld sakupio 162.—	229.—
Brod n/S. Mjesna organ. cion. želi upis u zlatnu knjigu po 240.— „Mjes. organ cion, Brod n/S., Dr. Vatroslav Brlić, Dr. Nikola Gjurgjević, Milan Mičić i Alfred Singer	1200.—
Karlovac: V. Herman	3.—
Sarajevo. N. N. na ime Alberta Abinuna 400.— D. Kajon na ime Nahum Sokolov umjesto karte za društvene iskaznice 85.—	485.—
Vlasenica. M. Altaras sakupio na ime Nahuma Sokolova	332.—
	3111.50

Masline.

Daruvar. „Ester“ 5 masline na ime Isak Gross u Herzl šumi	50.—
Vinkovci. Po „Moriji“ Sestre Graf 200.—, po 100.— Abraham de Majo, M. Schlesinger, M. Rendeli, po 50.— S. Čobanić, po 40.— A. Agnjenović, po 10.—, D. Abraham, Hajon Bjelina, L. Fischer, Max Borovitz u gaj Joh. Thaua, Dr. David Fuhrman 50.—	680.—
Brod n/S. Prigodom zaruka Vilme Mahler i Jos. Müllera daruju za vrt Izraela i Side Mahler po 50.— Drag. Mahler po 30.—, Jos. Müller, po 20.— J. Weinberger ml., Jos. Weiss, E. Mahler I. Singer, Hinko Pollak, po 10.— Weiss Hugo Blanka Weiss, Kät. Goldstein, Lola Weinberger, Jos. Bauer	230.—
Tuzla. Sonja Thau u gaj Joh. Thaua	10.—
Banja Luka. Za gaj „palih Banjalučkih junaka“, Moses Hess 150.—, Sam. Kabiljo 50.—, Sadik Salom, L. A. Levi 10.—	260.—
Bjelovar. Dr. Altman u gaj Joh. Thaua	20.—
Brčko. Po Haim Papo daruju u gaj Joh. Thau po 20.—, Dr. H. Altaras, S. Levi, H. Feldlauer Jos. Konforti, S. Kajon, Jos. Pinto, po 15 R. Salom, po 10.—, J. Alkalay, L. I. Konforti, S. Kajon. Deak. U kući Weiss sakupljeno 50.—, Spitzer 20.—, M. Danon sakupio 40.—, B. Pinto 67.—, Haim Papo kod kartanja 14.— Klara Katan sak. 14.—	380.—
Karlovac. Ivan Vaglia 1 stablo na ime pokojnog Alberta Birnbauma u vrt Davida Anhalzera	10.—
Sisak. Malo društvo daruje na ime Ilka Strasser u gaj Joh. Thaua	40.—
Bjelina. Prigodom zaruka Luni Alkalay i Jak. Semo daruju umjesto cvijeća po 20.— Luni Baruch, Heim Finzi na ime Luni Alkalay i na ime Jak. Semo	40.—
Žepče. Sal. Musafija na ime Avram Musafija u Herzl šumi	10.—
Djakovo. Na Beritmile u kući Hüge Fuchs sakupio na ime Željko Fuchs	200.—
Zagreb. Sabrano u kući Žige Reiss po 1 stablo na ime Jul. i Albert Berl, Adela Reiss, Rosa i Mavro Szirmai, Herman Szemnitz 70.— Karl Haslach 10.— Lea Weiss na ime Lina Spitzer, i 1 stablo na ime Adolf Weiss, sve u Herzl šumi	100.—

Sarajevo. Poslao Moise I. Montilja za gaj Joh. Thaua: Jos. Gerstl na ime Aladar Gerstl 20.— Isak A. Papo, 100.— prigodom rođendana Sare Levi sakupio na njeno ime 140.—, Avram M. Maestro na ime Zadik Konforte 10.—, Židovski športski klub 30.—, po 10.— M. Papo, Drag. Altman na ime Benj. Kabiljo, Luni Papo sakupio	
--	--

110.— na ime, Rene Finzi, Reg. Kabiljo, S. Papo R. Papo, L. Papo, F. Finzi, Z. Finzi i Sara Papo	430.—
	2400.—

Darivanje zemlje.

Sjeničak: Cilika Fröhlich za rođendan bratu Miroslavu i dunam na njegovo ime	50.—
Zagreb: Rudolf Slovak na dan rođendana pok. kćerke Verice 4 dunama na njeno ime	200.—
Sarajevo: po 50.— Beruh Finzi na ime istog Alb. H. Altarac. i I. Salom na ime Beruh Finzi	150.—
	400.—

Dječji sabirni arci.

Bjelovar: Po Slavku Fürst i Singeru: Rudolf Cegledi 44.30 Elsa Goldberger 32.20; Greta Cegledi 15.20, Drag. Singer 14.30, Albert Vajda 27.—, Vera Singer 13.40, Slava Hiršl 18.—, Elsa Sattler 23.64, Boriška Gerstmann 14.—	202.04
Travnik: Poslao Haim Papo: Bukica Altarac 13.— T. Bischick, Nina Salom 18.—	63.50
Sarajevo: Po Moise I. Montilji na račun sabranog iznosa od 120 knjižica	3800.—
	4065.54

Kolonia Členov.

Djakovo: Vali Münz sakupila kod kartanja 13.—	
Zagreb: Leonora Weiss 10.—, Dr. Sternberg 40.—	50.—
Bjelovar: Prigodom Barmicve svečanosti Drag. Breyera sakupio Šandor Ungar i Albert Vajda	32.14
Vinkovci: Dr. Fraukfurter	2.—
Brod n. S. Drag. Mahler	5.—
Travnik: Klara Katan	240
Sarajevo: Po Moisi I. Montilja: sakupio S. Baruch kod R. Eskenari; Izak M. Alkaj 40.— M. Barech 30.—, po 20.— J. A. Finzi, S. Baruch, po 15.— J. Baruch, M. Altarac po 10.— S. Kajon Z. Baruch. Sal. Kabiljo sabrao kod A. Finzi 164.—, Rifka Montilja iz Zenice kod kartanja 60.—	384.—
	487.54

Dar spomendana smrti.

Travnik: Moise i Zadik Konforte na ime Rena Baruch umrla 13 Tebeta 5679.	500.—
--	-------

Nahla.

Zagreb. Po Benot Cijonu sakupila Jelka Baran Leo Kronfeld 50.— po 20.— R. Drucker, Zata B. Leop. Stern, R. S., po 10.— Kastl, A. Steiner, B. Jungvirt, Bunzel i Biah, Goldmann, Jos. Kern, Frida Lausch, Schlesinger, N. N. po 8.— N. N. po 5.— K., Zora Sperber, T. Schneifer, Ž B., H. Gross, po 2.50 Rendeli, N. N. po 2.— R. 260.— Na komersu prigodom boravka Leona Hermana sakupljeno 1040.—	1.300.—
Osiijek. Dr. Hugo Spitzer, prigodom 60. rođendana	1000.—
Djakovo. Simo Spitzer i Frank sakupili	37.—
Brčko. Leon. Katan	30.—
Sarajevo. Po Moise I. Montilji: Salamon Kabiljo sabrao 16.— L. Kabiljo sab. prig. zaruka I. Romano i M. Kattan 112.— B. Kabiljo dar kod tore 10.—, R. H. Danon sabrao kod zaruka Jakob Eliezer Papo 179.—, Zadik H. Danon 10.—, Žid. šport. klub 4.— B. Klein sabrao na Makkab. svečanosti 336.—, Aranka Mautner za ugod. vjest 20.— Eliezer Papo sak. u kući D. I. Atijas 117.—, Sal. Gaon 50.— B. Finzi 25.—, H. Finzi 5.—, Prigodom „La via“ sina Avrama Lidi sak. Moša Alkalay po 20.— Avram Sidi, M. K. Altarac, S. Montilja, M. J. Daniti, po 10.— A. Kattan, L. A. Kabiljo, I. Samovolija, po 8.— A. Altarac, po 5.— M. S. Abinun, A. Kabiljo, po 4.— Moša Alkalaj, I. S. Gaon, po 2.— Sara Alkalay, Blanka Altarac Mordehaj Altarac, Mord	

Alkalay, po 1.— Hana Atijas, za „Čulah“ sabr. na glavnoj skupštini „Bar Kohba“: po 10.— Jos. Alkalay, M. Altarac, Albert Elazar, Leon Perić po 15.— A. Elazar, L. Albahari, razni darovatelji 11.— po 5.— Kalmi Baruch, I. M. Salom. Kod M. Finzi sak. Sam. Baruch po 50.— I. M. Alkalay, I. Papo, po 30.— S. Cappon, po 20.— I. Musafija, S. Baruch, H. M. H. Finzi, A. Finzi, po 13.— M. N. Papo, S. Abinun, po 5.— M. Altarac N. N. 1.386.— 3.753.—

Obnova Palestine.

Daruvar. „Ester“ sak. 25.—
Bjelovar. Valent Pollak sakupio 20-44
Djakovo. Elsa Münz sak. 89.—
Zenica. Zenička žid. omladina sakupila na sijelu kod Sam. Montilje 228.—
Novska. Frida Hirschl sakupila, Emil Hirschl 100.— Franjo Lion 60.— po 50.— Milan Brodmann, Lud. Scheiber, po 40.— Herm. Stern, po 30.— Isidor Dragoner, Jos. Reich, po 20.— Jak Weiss, Rud. Spiegler, po 10.— Bela Reich 410.—
Zagreb. Šandor Deutsch sak. od pijonira iz Radoma 90.— Leonora Weiss 10.— 100.—
Sarajevo. Blanka Levi sakupila 77.— Sara Levi sabrala 58-60 135-60
Brčko. Jul. Winterstein 100.—, A. Marton 50.— 150.—
Prijedor. Po Gustavu Seidemannu: po 1000.— Jakob Mevorach, Šabetaj Levi, po 500.— Daniel Stern, po 360.— Arpad Weiller, po 200.— Ign. Braun, G. Seidemann, L. Hirschmann, Šandor Weiller, D. Mosković, po 50.— K. Steinlauf 3.910.—
5.068-04
Odbitak akcijonom odboru 10% 506-80
Ukupno 4.561-24

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 5.984-18
iz Bosne i Hercegovine K 9.357-12
iz Srbije K 3-50
Primosa u svrhu obnove Palestine K 4561-24
Ukupno K 19.906-04

za žrtve pogroma:

Brod n/S. D. Fuchs 50.—
Koprivnica: Izrael. bogoštovna općina sakupila 1283.—
Vrbanja: Gabor Grün 100.—
Mitrovica: Poslao Adalbert Bela Krauss po 200.— Hinko Rössler, po 200.— I. Pollak, po 500.— Isidor Weiss, po 100.— Obitelj Fleischmann, N. Rosenberg, po 50.— N. N. za Lövy, Selma Kerekes, H. Pesing, S. Steiner, po 20.— B. Lachs, A. Sommer, S. Levi, Dr. L. Königsberg, po 10.— P. Fleischmann, J. Freund, Bela Krauss, N. N. L. Schnitzer, D. Freund, E. Alt, Obitelj Rotmüller, S. Forster, L. Krauss, Ig. Deutsch, po 8.— Dr. Gärtner, po 5.— P. Z., po 4.— Simon Hubert, H. Weissberg, po 2.— T. Sommer, Herzfeld R., B. Krauss, po 1.— L. Freund 1618.—
Vinkovci: Po Vilmi Gross sakupljeno 237.—
Sanski most: po 100.— Eliezer Levi, Haim Hasson, po 40.— Isak Atijas, po 30.— Ido Hasson, B. Reich, po 20.— David Kabiljo, po 10.— Leon Levi 330.—
Vukovar: Sakupljeno po Miri Müller: po 150.— Sig. Frank, po 100.— Leop. I. Hirth, po 50.— Heinr. Hirth, A. Bier, Hiller, I. Pfeiffermann, Ed. Bier i sin, Vilim Engl, po 60.— Emerich Steiner i sup., po 44.— N. N., po 40.— J. Grossmann, Margit Steiner, po 30.— Gizela Herzog, po 25.— Wachslar i sin, po 20.— H. Stein, L. Pollak, A. Goldschmidt, Dr. Stern, Dr. Gottlieb, Goldarbeiter, Albert Baum, Natan Kohn, Herzog, N. N., Jos. Plisch, Armin Baum, Š. Deutsch, M. Feigenbaum, Bader Kalman, Hirth I., po 10.— D. Herzog, O. Gab, H. Weiner, Tušak, H. Baum, J. Weiss, Gross L., Adam, J. Grün, Mesner, H. Ofner, A. Singer, I. Baum, H. Lyon, A. Landesmann, R. Obersohn, I. Freund, L. Gisinger, Ing. L. Ofner, Hecht, F. Weiss, Walder, Dr. Goldschmidt, Ig. Schön, Roth, J. Adut, V. Krauss. W. Stein, Albahary, Metzger ud., Breslauer, Carl Bier, David, Guttmann, Alfred Herzl, Lj. Pollak, po 6.— A. Klein, Neli Stangel, E. B., po 5.—

Ud. Lang, N. N., L. Lövensohn, Ing. L. Juhn, Dr. Klein, Strauss, Jos. Lyon, Rosenfeld, Ang. lus, H. Bader, L. Kaiser, Schwarz, Dr. Diamant, po 4.— nd. Guttmann, Ing. J. Weinberger, M. Winkler, N. N., 7 darovatelja po 2.— = 14.— dva darovatelja po 1.— = 2.— 1574.—

Šabac: Po A. Koenu: po 100.— Mina Avramović, Mošo Abinun, po 50.— Jos. Koen, Strea Koen, Dr. R. Alfandari, R. Papo, Moša Beraka, Matilda Beraha, Sarika Beraha, Luna Koen, po 40.— Sara Abinun, A. Bararon, G. Arueuti, po 30.— Haim Baruch, po 20.— Alfred Koen, S. Koen, Ma vina Kohen, S. i Bukica Abramović, A. Šemajo, M. Bararon, Rašela Bararon, Rena Albala, Z. Baruch, V. Papo, A. Baruch, A. Almuzlino, po 10.— Š. Abramović, R. Abramović, J. Gaon, J. Abinun, B. Almoslino, J. Altaras, Avram Adut, R. Danon, R. Albalá, A. Danon, S. B. Jakov, L. Baruch, B. i A. Baruch, po 6.— R. Bararon, R. Almuslino, po 5.— B. Farhi, po 4.— B. Montijas, D. Tuvi, A. Papo, po 2.— L. Bararon, K. Benbasat 1183.—

Banjaluka: Obitelj D. Salom 150.—, ud. Salom 50.—, „La Benovelentia“ 200.—. Po rab. Kelleru i direkt. Rierner sakupljeno po 300.— Mor. Grünwald, po 100.— Herman Steinlauf, Arnold Fischer, Schnizer i Kohn, Halpern Pinkas, Bramer, direktor Friedman, po 60.— Dr. Stern, po 50.— Dr. Reichman, M. Gottlieb, M. Herzog, J. Schnitzler, M. Jellinek, L. Mosković, Bleiberg, direktor Rierner, po 40.— D. Fischer, po 30.— D. Panzer, L. Kohn, po 20.— H. Steinlauf, H. Vogel, E. Gottlieb, Filip, Kamila, Sida Gottlieb, Eisenberg, I. Korn. Rabiner Dr. P. Keller i Dr. Jos. Laufer poslali su izravno svaki po 100.— 1970.—

Zagreb: Vilma i Zora Heinrich 40.— po 50.— Vilim Pick, Zora Sterk, Max Hirschler 100.—, David Deutsch 20.—, Jos. Rottmüller 30.—, kod zaruka Rud. Pollak i Esti Vall daruju po 300.— Jul. Vall, po 200.— Bela Pollak, po 70.— Esti i Rudi, po 50.— Hinko Moster, Tošo Haas, Sal. Pollak, Dr. H. Roth, A. Fürst, po 40.— A. Rosenberg, po 30.— Milan Pollak, po 20.— E. Friedman, Tilda Schwarz, R. Veit, Žiga Neumann, po 10.— G. Stern, A. Pollak, F. Vall 1290.—
Stubica: Miško Weiss 500.—

Bos. Gradiška: Jos. Spitzstein 150.— Karol Gross 100.—, Spitzstein Branka i M. po 50.— 350.—

Bjelovar: A. Fürst sak. 3.14

Pakrac: Sakupila Adela Schrenger i Ella Pick po 100.— David Pick, Leop. Schrenger, po 50.— M. Drucker, E. Mautner, Ig. Adler, Banka za trg., po 40.— S. Mašancker, po 30.— Dr. Jul' Neumann, Ig. Schrenger, N. N., po 24.— Mašancker, Elsa i Irena, po 20.— A. Mautner, I. Teichtal, K. Rosenberg, A. Kohn, D. Singer, Dr. Hermann, Dr. L. Schein, G. König, N. Strasser, Mor. Strauss, B. Grünberger, Winkler, G. Klein, M. Klein, L. Fuhrmann, E. Mautner, Rechnitzer, Kessler, Pollak, Haberfeld, Dr. Weiss, Weiner, M. i J. Kohn, M. Korović, F. Böhm, Jos. Mautner, po 4.— R. Spančić, J. Mautner, Hoffman, Kohn. Prigodom srebrnog pira i Barmicve svečanosti u kući Vilima i Rosalije Kohn sakupljeno je 170.—, po 50.— Izr. gospojinsko društvo, Chevra Kadiša, Izr. bog. općina, A. Drutter Lipik, A. Müller, po 30.— A. Herzog, Ig. i Jos. Beck, po 20.— J. Grünbaum, D. Mitzky, König, N. Felix, po 10.— J. Lövy, Dr. R. Glück, L. Fuhrmann sak. 1490.—

Šid: Poslao M. Rosenfeld, po 50.— Jul. Löbl, M. Rosenfeld, H. Steiner, po 30.— L. Hochstrass, J. Lustig, Er. Winterstein, S. Bresslauer, po 10.— A. Popper Ruma, L. Schlesinger 290.—

Daruvar: Po Olgi Pfeiffer, po 200.— Chevra Kadiša, Munjara, po 100.— Max Pfeiffer, Sal. Gross, „Sulamit“, gospojinsko društvo, po 50.— Jos. Pollak, A. Szanto, Žiga Morgenstern, po 40.— Š. Weinberger, A. Grünwald, Jos. Epstein, po 30.— I. Pick, L. Rohlitz, po 20.— E. Lövin ger, V. Weiss, Leon Gross, E. Weiss, D. Goldberger, F. Glück, E. Grünhut, R. Bresslauer, Dr. V. Milić, H. Alt, po 16.— J. Holzer, po 15.— I. Bader, po 10.— Olga Pfeiffer, Terka i A. Pfeiffer, E. Feischl, M. Neumann, J. Schmutzer, E. Wiesner, E. Deutsch, O. Sorger, D. Volk, Jos. Gross, Š. Klingenberg, V. Rotter, O. Ungar, D. Morgenstern, A. Oblath, J. Morgenstern po 6.— Irena Fischer, H. Schweizer, po 5.— A. Grünwald, D. Medina, Herm. Pollak, A. Sorger, O. Rochlitz, E. Schrenger, Ig. Fürst, E. Rochlitz,

M. Epstein, po 2.— B. Fleischhaker, po 1.— Hinko Pfeiffer 1491.—
Sarajevo. Specificirano u Židovskoj Svijesti 2586.—

16.345.14

Prije iskazano 28.838.60

Ukupno K 45.183-74

Daljnja specifikacija prinosa, koji su stigli uslijedit će u narednom broju.

BERTA SALOM
ELIŠA KABILJO
ZARUČENI
Zenica. Žepče.

PEPI POLJOKAN
DR. SAMUEL PINTO
ZARUČENI
Banja Luka. Sarajevo.

Tražim
brojeve „Smotre“ II. god. god. 1908. br. 4, i 5
III. „ „ 1909. br. 10.
Za svaki broj plaćam K 10.— u
korist N. F. Slati na
Zora Hirschl Križevac

Oglas natječaja.

Kod židoske bogoštovne općine u Travniku otvara se natječaj na mjesto vjeroučitelja, koji mora uz to da zastupa i rabinera.

Natjecatelji moraju svakako poznavati perfektno hebrejski i srpsko-hrvatski jezik, a mogu biti i Aškenazi ako su u stanju moliti besprikorno prema sefardskom izgovoru.

Ponude sa opširnim podacima o osobi natjecatelja, njegovim naukama, dosadašnjem službovanju i zahtjevima, neka se šalju na židovsku bogoštovnu općinu u Travnik.

Eventualni putni trošak platit će se samo onim, koji budu pismeno pozvani da dodju u Travnik.

Travnik, dne 20. Januara 1919. — 19. Schebat 5679.

Natječaj.

Zemunskoj jevrejskoj sefardijskoj općini potreban je

„Haham“

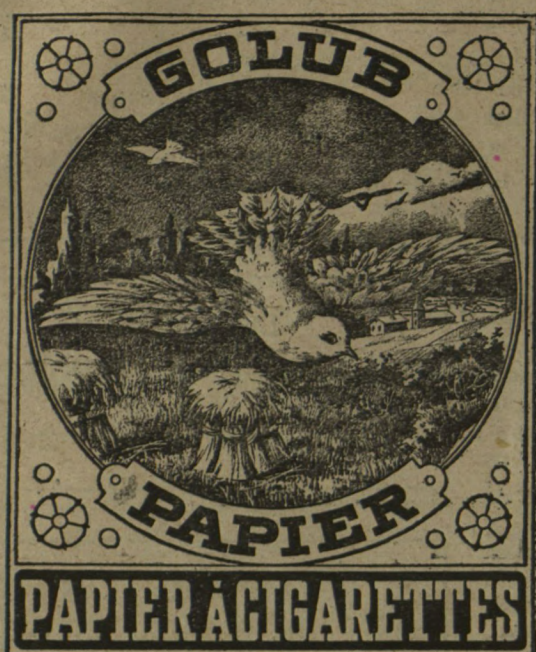
koji mora ujedno da bude hazan, šohet, melamed, a po mogućnosti i moel. Sveštenici, koji se za to mjesto osjećaju sposobnim, neka se obrate molbom na upravu.

U molbi mora biti napomenuto gdje je osoba, koja se nudi, bila do sada uposlena, familijarni odnos i koliku godišnju platu traži.

Samo se pozvatom plaća putni trošak.

Zemun, 21. prosinca 1918.

Uprava Jevrejske sefardiske crkvene općine. Zemun.

PAZI I DOBRO ČITAJ !!!

Tko želi sačuvati svoje zdravlje neka puš samo cigaretni papir

„GOLUB“

jer je „Golub“ najbolji papir sadašnjosti i jedini domaći proizvod.

Proizvod je „Prve hrv. tvornice cigaretnog papira“ Zagreb, koja tvornica zaposluje redovito 200 domaćih radnika.

Dobije se u svakoj trafici.

Josip Englsrath

Najveće skladište dragulja, zlata, srebra i satova uz jamstvo i jeftine stalne cijene.

Veliko tvorničko skladište kina srebrene robe iz najboljih tvornica.

Ilustrovani cjenici na zahtjev badava i franko.

Kupuje i zamjenjuje staro zlato, srebro, dragulje biser, briljante, satove, antikvite, novac uz najviše cijene.

Vlastita radionica za umjetno izradjene novoradnje Popravke zlatnih i srebrenih predmeta brzo i jeftino.

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Josip Englsrath

Na zahtijev šalje kataloge o

Židovskoj narodnoj glazbi,

Židovskoj literaturi

Židovskim razglednicama

Jüdischer Verlag Berlin W. 15.

Sächsische Strasse 8.

Banka za trgovinu, obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - ZAGREB - Jelačićev trg 4

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Dionička glavica K 5.000.000 — Pričuve K 2.000.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

ne papire, srečke svake vrsti, devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE.

FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne papire, daje predumove na vrijednosne papire, kao dionice, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesta, osigurava srečke proti gubitku na tečaju.

Tekstilne otpatke

(krpe sviju vrsti)

kupuje i plaća najbolje cijene

Adolf Krausz stariji

(od povjerenstva za tekstilne otpatke ovlašten veletržac krpami).

Osijek gaj. Županijska 59.

ALEM

je Orijentalni prašak za zube, njegova je sastavina takova, da čini ono što je zubima podesno. Daje svježi dah iz ustiju zapriječuje krvarenje zubiju štiti zube od boli. Zaprečuje da zubi postanu šuplji. Čini zube bijele i zdrave. Od velike je desinfekcione snage, te vas štiti od bolesti. A što je najvažnije, neugodan dah iz ustiju odmah odstranjuje i tako omogućujući svakom da ima lijepe bijele i zdrave zube te miomiris u ustima.

Cijena originalne kutije K 1.50.

Glavno skladište

Nobilior Drogeria Zagreb

Ilica 34.